

HALÁSZAT

III. ÉVFOLYAM 10. SZÁM

EZ A BARÁTSÁGOS KÉPŰ HARCSA —

— a péterhidai Ó-Dráván a HAKI Határvízi Kísérleti Halászat elektromos halászbokrát üdvöztette meg. Hossza 228 cm, súlya 54 kg.

(Köves felv.)

A TARTALOMBÓL:

50 éves a Haltenyésztési Kutató
Intézet
Vízterületek komplex hasznosítása
Csehszlovákiában
Exportáljunk!
Megjegyzések a kiállításához
Az őszi kihelyezésekről
Múlt és jövő
A gólyákról
A Balaton pontyosítása
Halászati felügyelők és a
vízszennyezések
Időszerű teendők
Külföldi lapszemle

A halászati felügyelők harca – – a vízszennyezések ellen

A földművelésügyi miniszter 1916-ban a Haltenyésztési Kutató Intézet jogelődjét, a M. kir. Halélettani és Szennyvíztisztító Kísérleti Állomást jelölte ki szakképviseleül „a vizeknek ártalmas anyagokkal való megfertőzésével elkövetett vízrendőri kihágások eseteiben”. A rendelet előírja, hogy a kihágásra vonatkozó minden feljelentést és határozatot közölni kell az Intézettel. A rendelet egyúttal arról is intézkedik, hogy a kihágási eljárás az intézet szakképviseelője a vád képviseletében lép fel. Az intézettel minden határozatot közölni kell. A rendelet ma is hatályban van azzal a különbséggel, hogy a vízszennyezés bűntettnek minősül és bűnvádi eljárást folytatnak le a vízrendőri kihágási eljárás helyett.

Az Intézet kis létszáma miatt nem tud rendszeresen az országot járva a vízszennyezések felderítésével foglalkozni. Ebben a munkában a halászati felügyelőkre igen komoly feladat hárul. Elsősorban felügyeljük hatáskörébe tartozó terület összes vízszennyezéseiről nyilvántartást kell vezetniük. A szennyvízbefolyások számbavétele, felderítése után a vízterületen érdekelt halászokkal és horgászokkal megfigyelő szolgálatot kell szervezni. A megfigyelő szolgálat feladata, hogy a rendkívül hirtelen vízszennyezések esetén azonnal vízmintát küldjön be a Haltenyésztési Kutató Intézetbe jegyzőkönyv kíséretében.

A halászati felügyelők kötelességévé kell tenni, hogy félévenként összefoglaló jelentést küldjenek be a területükön fennálló vízszennyezésekről. A Kutatóintézet 1953. óta rendszeresen nyilvántartja a vízszennyezéseket, azok megszüntetéséért harcol és évről évre sorra veszi azokat a vízfolyásokat, ahol a szennyezés káros módon jelentkezik, legalább egyéves vizsgálat alapján tanulmányban foglalja össze a tapasztalatokat és javaslatot tesz a vízszennyezés megszüntetésének módjára vonatkozóan. A halászati felügyelők számára viszont az Intézet tájékoztatást ad a terü-

letükön fennálló vízszennyezésekről, teendőkről és így mintegy az Intézetet képviselik, annak munkáját megkönnyítik, a vízszennyezések elleni harcot eredményesebbé teszik.

A halászati felügyelők igen fontos feladata, hogy az illetékes vízügyi igazgatósággal együttműködve sürgessék az operatív intézkedéseket a vízszennyezések

leküzdésére, a szennyvíztisztító berendezések üzemeltetésében fennálló műszaki hibákat megjavíttassák.

A Haltenyésztési Kutató Intézet a jövőben nagyobb mértékben kívánja igénybe venni a halászati felügyelők segítségét a vízszennyezések megelőzésében és a vízjogi engedélyek kiadásakor. Azt is tervezzük, hogy a vízjogi engedélyező eljárásokra az illetékes halászati felügyelő meghívását is kívánjuk.

A halászati felügyelőktől ez a munka tanulást, önképzést igényel. Meg kell ismerniük a szennyvíztisztító eljárásokat, az egyszerűbb helyszíni vízvizsgáló módszereket.

A halászati felügyelők munkáját minden halásznak és horgásznak támogatnia kell. Az egyesületek, szövetkezetek elsősorban közvetlenül velük beszéljék meg panaszait.

Dr. Donászy Ernő

Időszerű teendők a tógazdaságokban

A lehalasztást folytatjuk a teljes befejezésig, illetve, amíg azt az időjárás megengedi. A szeptemberi szárazság következtében számos tógazdaságnak nincs elegendő vize telelőinek táplálására, miért is számolni lehet, hogy egyes tavak nem lesznek lehalaszthatók. Időben kell helyesen megállapítani, hogy szükség esetén mely tavakban maradhat vissza a halállomány. Mivel a lehalasztási idő korlátozott, a helyes ütemezésre és a soron lévő tavak időbeni előkészítésére nagy gondot kell fordítani. Sok tóval, vagy nagy területtel rendelkező tógazdaságoknál a lehalasztásnak megszokadása maga után vonhatja, hogy egyes tavak időben nem lesznek lehalaszthatók.

A haltermés felmérése pedig fon-

tos érdek, mert csak ez esetben látjuk tisztán eladható és továbbtenyésztésre szolgáló készleteink mennyiségét és minőségét. A beteg, vagy betegségre gyanús halakat még az ősz folyamán feltétlenül értékesítjük.

A lehalasztással kapcsolatban nagy segítséget jelent az őszi kihelyezés, mert a tenyészhal egy részét külön munka és költség nélkül a legmegfelelőbb helyre tehetjük. Természetesen csak egészséges anyagot szabad kihelyezni és csak olyan tavakba, amelyeket előzetesen kiszárítottunk és vadhalmentesítettünk. Erősen hírnáros tavakba az őszi kihelyezés nem kívánatos. Ügyeljünk arra is, hogy tavaink váltakozva kerüljenek őszi kihelyezésre.

Ne siessünk a tenyészhal lehalasztásával, mert azok számára előnyösebb, ha minél tovább maradhatnak a tavakban és ezáltal a tárolási időszakot megrövidítettük. A tenyészhalnál, de különösen az ivadéknál ügyeljünk, hogy azokat törésmentesen és minél óvatosabban halászzuk le. O. Gy.

Halásztanya a gemenci rezervátumban (Donászy felv.)

LOUIS S. PECHACEK a PFC júliusi számában foglalkozik a haljelölő módszerek növekedést gátló hatásaival. Sok ezer halon végezte el a jelölések legkülönbözőbb módjait és megállapította, hogy a jelölt halak lassabban és gyengébben növekszenek. A felismerés szerint a jelölt halak növekedése tehát nem jellemző az ugyanabban a vízben élő azonosfajú halak gyarapodására, amit az értékelésnél figyelembe kell venni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Beloianisz utca 8. IV. em. — Telefon: 111-253. — **Felelős szerkesztő:** Ribíánszky Miklós Kossuth-díjas. **A szerkesztőbizottság elnöke:** dr. Maucha Rezső Kossuth-díjas, a Magyar Tudományos Akadémia osztályelnöke. **A szerkesztőbizottság tagjai:** dr. Erős Pál, a mg. tudományok kandidátusa, Langmár József, Oeconomio Gyöngy, dr. Raskó Pál, Ribíánszky Miklós Kossuth-díjas, Szalay Mihály, dr. Woynárovich Elek, a mg. tudományok doktora.

Szerkesztő: Farkasházy Tibor és Paloítay Béla.

Jubilál a Haltenyésztési Kutatóintézet

Ötven esztendő még történelmi viszonylatban is számottevő időszak. Különösen áll ez a legutóbbi fél évszázadra, melynek során a világ politikai, szociális, tudományos, és főleg technikai vonatkozásban a megelőző évszázadok ugyancsak számottevő kulturális fejlődését is lényegesen túlszárnyalta. Mit jelentett vajon ez az 50 esztendő egy tudományos intézet életében?

1906-ban dr. Korbuly Mihály vezetésével kezdődött meg az intézet munkássága. Feladata az első világháború előtti időkben főleg a vízszennyező ipartelepek engedélyező és vízrendőri kihágási ügyeinek elintézése volt. A háború befejezése után, amikor a mezőgazdasági többtermelés szükségessége nyomult előtérbe, az intézetet főleg az okszerű haltenyésztés kérdései foglalkoztatták. Ebben a korszakban alapította meg külföldön is elismert hírnevét. Kutatóinak több száz tudományos munkája és néhány könyve jelent meg itthon és külföldön, 1921-ben csatlakozott a Kieiben megalakult Nemzetközi Limnológiai Egyesülethez. Az 1923-ban Innsbruckban megtartott második Nemzetközi Limnológiai Kongresszus kiadványaiban három intézeti dolgozat jelent meg. Kutatói részt vettek és előadást tartottak a Rómában, Budapesten, Belgrádban és Párisban megtartott Nemzetközi Limnológiai, továbbá a Bécsben, Budapesten, Belgrádban lezajlott Halászati Kongresszusokon, a Nemzetközi Dunakutató Bizottság bécsi és budapesti tanácskozásain. Az elért tudományos eredmények gyakorlatba átültetése céljából időszakonként ponty- és pisztráng-tenyésztő tanfolyamokat rendezett agronómusok, erdészek és tőgazdasági dolgozók számára.

Az intézet széleskörű tudományos munkásságát a második világháború végén Budapest ostroma egy időre megakasztotta. Romokból épült újjá az épület s 1951-ben a helyreállított helyiségekben folytak a tudományos munkák. Az első öt éves terv idejének jelentős eredményei voltak: a produkciós biológiai elmélet tovább fejlesztése, az elmélet átültetése a gyakorlatba (halastavi takarmányozás új módszerei), a tavak széntrágyázása-

nak bevezetése, a kecsege és a ponty mesterséges szaporítása, a süllőikra védett keltetése, a hasvízkór kórokozójának kitenyésztése és a betegség elleni védekezés újabb módjainak bevezetése, a betegségnek ellenálló nemespontyok kitenyésztése, halélsőködők elleni új eljárások kidolgozása, a halászati biológia és vízszennyezési szempontból fontos újabb vízvizsgáló eljárások bevezetése, a hazai természetes tavak és folyók limnológiai vizsgálata. Ugyancsak az első öt éves tervben létesült az intézet halászatfejlesztési osztálya, Szabolcs és Tolna pedig a Keletmagyarországi, illetve az Alsódunántúli Haltenyésztő Állomás.

Meg kell emlékeznünk dr. Maucha Rezső Kossuth-díjas akadémikusról. Az 50 éves intézetben 49 éve dolgozik egyfolytában, oroszlánrésze van az intézet felvirágoztatásában, a nemzetközi kapcsolatok megteremtésében és a háború után azoknak újbóli létrehozásában. 1954-ben a Magyar Tudományos Akadémiát képviselte a Liège-i Nemzetközi Szennyvízkongresszuson, előadást tartott Prágában a Vízgazdálkodási Tudományos Intézetben, ez évben Helsinkiben a XIII. Nem-

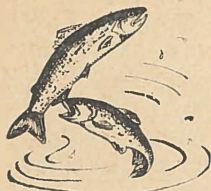
zetközi Limnológiai Kongresszuson. Az 1945-ben tragikusan elhunyt dr. Unger Emil professzornak kiváló érdemei voltak a hazai haltenyésztés tudományos irányításában, a pontynemesítésben és természetes vizeink halászati biológiai vizsgálataiban. Dr. Woynárovich Elek (aki közben a MTA Tihanyi Biológiai Intézet igazgatója lett) 1955-ben Friedrichshagenben tartott Halászati Anketon vett részt, 1956-ban a berlini Humboldt egyetemen tartott felkérésre előadásokat.

Az intézet külföldi látogatói közt meg kell említeni Konobejev szovjet szennyvízszakértőt, Jaroslav Fišert a csehszlovák Állami Halászat vezetőjét, a friedrichshageni Halászati Biológiai Intézetből Schäperclaus professzort és M. Albrecht tud. kutatót.

Az intézet jövőbeni működésének perspektívája széleskörű. Fő témája, a vizek termelésbiológiája külföldön csak most van kialakulóban, így az intézetnek időbeli előnye van. A második 50 év küszöbén az intézet a hagyományos kollegiális együttműködés szellemében veszi fel a kutatómunkát régi jó hírnevének öregbítése érdekében, hazánk, a népgazdaság javára.

30–40 dekás pontyokat várnak a Borsos A. G.-ban a rizsföldekre kihelyezett pontyivadékból. (Antalfy felv.)

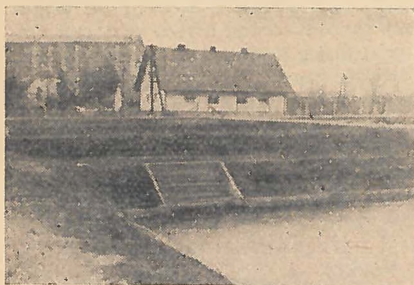

TÖLÉPÍTÉS—

— CSEHSZLOVÁKIÁBAN

Tanulmányúti beszámolómba befejezésül szeretném még néhány jellegzetes munkahely építési adatait is közölni.

Előljáróban, előző közleményem kiegészítéseképpen felemlítem a csehek víztisztítási térképét is, amely — megfelelő színezéssel — hét osztályba sorolja az egyes vízfolyások

Raktár-tavak az egyik Brno környéki halgazdaságban (Fóris felv.)

szennyezettségi állapotát. Most állítanak fel külön egy víztisztítási kutató intézetet is. Ebből is látszik, hogy ez a kérdés náluk sem kielégítően rendezett.

A nízsbóri állami gazdaság *vuznicei* pisztrángkeltető telephelyének nyári bizonytalan vízellátása miatt — sziklás altalajban — kisebb víztározót építettek, amelyet 100 éves gyakoriság figyelembevételével méretek. A gát 10,5 m magas, 2,5 m széles koronával és 1,5 m biztonsággal; alapozási mélysége 4 m, a víz felül 1:2, a külső oldalon pedig 1:1,5 hajlású részükkel, fenékiürítővel és 24 m³-es emésztésű, részben sziklába vájt árapasztóval. — Legemléstreméltóbb tapasztalatuk itt a Jungwirt rendszerű haltárolás, amelynél — nyomás alatti tápvezetékekkel, de injekciószerű levegőszabályozóval — a raktártavak kapacitását négy-ötszöröse is fel tudják emelni.

A Haltenyésztési Kutató Intézet központjában, *Vodňaniban* láttunk egy rövid keszkesfilmet is, az ún. „nádvágó kombájnról”. Ennek tökéletesítésén most dolgoznak. Három fő helyett csak egy fogja kezelni és naponta három hektárt fog levágni, egy vízszintes és a két szélén vertikális kaszával. A növény egy részét felaprózva visszaszórja a tóba, a többi pedig komposztálják. (0,5 m-es vízben is tud dolgozni.)

Buzicében egy 70 ha-os biológiai tó építését mutatták be, annak gépített földmunkájával. Érdekes megjegyezni, hogy a gépészek, havi illetményükön felül, az építés alatt 8 Kor. lakásváltást és 17 Kor. étkezési pénzt kapnak. A 6,25 m³-es ládával felszerelt szkréper múlt évi teljesítménye itt 60 000 m³ volt.

A *řebonyi Rozenberk-tó* felújításánál most cserélik át a régi fa-áteresztőket iker beton-áteresztőkre, amelyeket 3 cm vastag (előgyártott) bazalt-béléssel látnak el, az agresszív vizek káros behatásai ellen. Aknafalakat is szándékoznak burkolni ilyen zsugorodásig hevített, nagyszilárdságú bazalt-lemezekkel.

Végül rá kívánok mutatni tanulmányutunk fontosabb eredményeire, illetve a tapasztalatcserére vonatkozó javaslatainkra:

1. Szennyvizek tisztítása és felhasználása zsírfeldolgozó és egyéb élelmiszeripari üzemek asszimilációs és biológiai tavaiban, mint kettős hasznosítás, nagy halhozamokkal. A csehek kezdeményezése igen hasznos útmutatást fog adni a II-ik ötéves tervben előirányzott szennyvízi halastavainknál.

2. A halastavak egyes műtárgyainak a hazaitól való kiképzési formái, amelyeket típus-műtárgy tervezéseinknél részben már alkalmaztunk is. Ezenfelül — legalább kísérletképpen — javasoljuk bevezetni a Csehszlovákiában általánosan bevezetett kő-partvédelmet.

3. Telelőknél a Jungwirt-féle táplálási és lecsapolási rendszer.

4. A washingtoni körfolyásos vas-

Milyen haltermést várhatunk?

Mikor e sorok megjelennek, az ország valamennyi tógazdaságában folyik az őszi lehalasztás, sőt a legtöbb tógazda már határozottan látja termésének alakulását.

Egy-egy tó lehalasztása után hol csalódottan, hol örömteljesen nézi a tógazda mázsálási könyveit, illetve egy-egy tó eredményét. A folyó év elég nehéz volt a haltermelés szempontjából, mert a takarmányellátás még mindig sok kívánnivalót hagyott maga után, de időnként az időjárás is kedvezőtlen volt a halak gyarapodására. Amellett egyes tógazdaságokban a haszvízkör erős pusztítást végzett, bár megállapítható, hogy a betegség a folyó évben már korántsem volt olyan nagymértvű, mint az előző esztendőekben. A termelési kampány kezdetén hal-takarmány csak mérsékelten állott rendelkezésre, így az etetési időszak is rövidebb időre korlátozódott. Június hó második fele, valamint szeptember hó második része igen hűvös volt, ami kedvezőtlenül hatott a halak étvágyára. Kedvezően alakult a folyó évben a tavak tisztítása, ami elősorban a felszapo-

betonmedencék tökéletesített kiképzése, pisztrángtelepeken.

5. A cseh vízgazdálkodási Tud. Kutató Intézet Rón-féle párolgásmérője, összehasonlító medencével.

6. A Paulát-féle szellőztető berendezés, szélkerék-meghajtással.

7. Vízínóvény-irtó és zöldtrágyázó kombájna.

8. A halászati szakkáder-képzés előrehaladt formái.

9. Az állami halgazdaságok csehszlovák mintára történő átszervezése.

10. A tavi kacsatenyésztés általános bevezetése, modern keltetőkkel és a cseheknel jól bevált előnevelőkkel.

11. A „Živa voda” („Élő víz”) c. kiállítás általános vízgazdálkodási anyagának bemutatása, illetve —

Az árvai duzzasztó a túristaszálló ablakából (Fóris felv.)

hasonló formában — egy, a hazai vízgazdálkodás történetét, eredményeit és távlati feladatait feltüntető kiállítás rendezése.

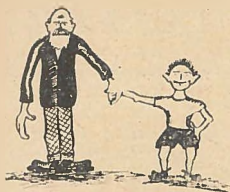
Dr. Fóris Gyula

rodott Esov motoros kaszálógépeknek tulajdonítható. Erősen emelkedett tavaink trágyázása is, ez túlnyomó részében korszerű módon trágyaszórógépek segítségével történt meg. Módjuk volt a tógazdáknak arra is, — hogy kieséseiket még júniusban is pótolhassák, mivel az Árkusi ÁG. ilyen szokatlanul késői időpontban is tudott ivadékot szállítani.

Összefoglalva a kedvező és kedvezőtlen körülményeket, a termelési év inkább kedvezőnek mondható. A takarmány mennyisége több volt és jobb volt, mint az előző években, a tavak népesítése okszerűbb, a termelési eljárások fejlettebbek, s mindennek következtében ez évben joggal várunk kiemelkedő haltermést.

Az előzetes becslések szerint 100—120 vg. ponttyal többet fognak tógazdaságaink lehalászni, mint az előző évben. Emellett a ponty minőségi megoszlása is lényegesen kedvezőbb. Úgy látjuk, hogy az állami szektorban mintegy 35%-kal meghaladjuk a tőkés gazdálkodás legjobb haltermelési eredményeit.

O. Gy.

MULT ÉS JÖVŐ

(Természetesvízi halászatunk fejlődésének történeti összefoglalása és a jövő kilátásai)

Népi demokráciánk 11 éve hatalmas változásokat eredményezett a magyar halászatban is. A további fejlődés helyes irányának megállapítása érdekében időszerűnek látszik az eddigi eredményeket összefoglaló és a jövő perspektíváira rámutató, fenti tárgyú tanulmány közreadása. A cikket — melynek társszerzői Nádasdi Pál és Faragó Sándor — folytatásokban közöljük.

A kapitalizmus korszakát megelőzően a magyar halászat úgyszólván teljesen a természetes vizekben, folyókban, tavakban élő halak kifogására korlátozódott. A halhús — romlandósága miatt, gyors szállítás lehetőségeinek hiányában — alig jutott tovább a környező lakosság asztalánál. A történeti anyagban találkozzunk ugyan „halastavakkal” — amelyek királyi vagy főúri tulajdonban vannak — s arról is szólnak feljegyzések, hogy dunai halászok rendszeresen szállítottak nyugat felé sózott vizát, de a mai értelemben vett árutermelésről természetesen nem beszélhetünk. A halászat joga nem tartozott a parti birtokhoz; a kettő összefüggése gyakorlatilag később, jogilag pedig a kapitalizmus alatt alakult ki. A halászat jellemzői a kapitalizmust megelőző időben az okszerűtlenség és a gazdasági jelentéktelenség. A hal hosszú ideig „res nullius” (senkié, illetőleg azé, aki megfogja).

Mint árutermelő gazdasági ágazat, a halászat a természeti kincseink minden irányú kiaknázására törő profitkapitalizmus terjeszkedésével vált számottevővé, amikor a technika fejlődése lehetővé tette a hal nagyobb távolságra való gyors elszállítását s ugyanakkor a városi lakosság ellátásának szükségletei mindinkább megnövekedtek, a hal, mint közkeletű élelmicikk piacot kapott. Nem véletlen, hogy az új profitszerzési lehetőségek meghódításáért kialakult verseny a „népéletmezési cikk” jelszavát írta zászlajára. Másfelől a mezőgazdasági élelmiszer-termő földterületeknek a folyamszabályozások révén történt térnyerése és egyidejűleg a haltermő vízterületek jelentős összeszűkülése hátráltatólag hatott a tőkés halgazdálkodás kibontakozására. Részben ez a folyamat hozta felszínre azokat a megoldásokat, amelyek aztán az anarchisztikus halgazdálkodás felszámolására, a halászat okszerűvé tételére irányuló törekvésekben, majd fejlettebb fokon a mesterséges tógazdasági haltenyésztés bevezetésében valósultak meg s amelyek egyben a kapitalizmus halászati gaz-

dálkodásának legfőbb jellemzői. Ezeket röviden a következőkben foglaltatjuk össze:

1. Az okszerű halászat intézményesítését célzó jogszabályok (halászati törvény) alkotása,
2. a mesterséges tógazdasági haltenyésztés bevezetése és
3. a halaszgázdálkodás fejlesztésének érdekei által megkívánt tudományos intézmények megalapítása.

A kapitalista gazdálkodás felváltása óta elért eredményeink helyes értékelése érdekében fejlődéstörténeti összefoglalásunknál fenti szempontokat vesszük alapul.

A folyamszabályozások kihatásai. A múlt század negyvenes éveitől végrehajtott nagyarányú folyamszabályozások természetesvízi halászatunkra kedvezőtlen kihatásokat eredményeztek. A halak szaporodására alkalmas vízterületek kirekesztése, a halak életterének összeszűkülése folytán a halállomány megcsappant. A kedvezőtlen folyamat az akkori kormányzatot bizonyos — a halállomány védelmére és növelésére irányuló — rendszabályok bevezetésére készítette. Kisebb jelentőségű kezdeményezésektől eltekintve erre a Magyar Tudományos Akadémia adta meg az indítékot, amikor 1868-ban pályadíjat tűzött ki egy — a megalkotandó halászati törvény alapjául szolgáló — pályamunka megírására.

1888. XIX. t.-c. (Halászati Törvény.) Az első egyetemes jogszabály, az 1888. XIX. t.-c., amely a halászat kérdéseit rendezi, 1889-ben lépett életbe. Ennek a törvénynek leglényegesebb vívmányai, illetőleg intézkedései: 1. a halászati jog összekapcsolása a parti (illetőleg meder-) birtokkal, 2. a jogtulajdonosok közös szervezetbe tömörítése (halászati társulatok), ennek kapcsán az egyes üzemszakaszok kialakítása, az üzemszakaszok haszonbérbe adása nyilvános árverésen, 3. a hal védelmét szolgáló rendelkezések és büntető szankciók.

A halászat a haszonbérő „vállalkozó” (fisér) részére önálló gazdálkodási terület, de a parti birtoknak csak kiegészítő, járulékos gazdálkodási ágazat. A befolyó haszonbérből a parti birtokosok a halászati társulat adminisztrációs járandóságainak levonása után a vízterület arányában osztozkodnak, ugyancsak a területhez igazodik a képviselt szavazatok száma. A majoritás így a nagybirtoké.

A törvény megteremti a nyílt és zárt víz fogalmát. Zárt vizekben a halászat a halászatra jogosult által korlátlanul gyakorolható. Zárt vizeknek tekintendők: 1. a mesterséges halastavak, akár állnak más halasvízzel összeköttetésben, akár nem, 2. mindazon egyetlen birtokos vagy több birtokos osztatlan tulajdona között fekvő vizek, melyek más halterelő vizekkel nincsenek olyan összeköttetésben, hogy a halak az egyikből a másikba átmehetnek.

A törvény intézkedik még a halak ívására alkalmas területek kíméleti térré nyilvánításáról, míg az állomány utánpótlására vonatkozó kötelezettségeket a haszonbérleti szerződés írja elő.

Indulás előtt a mocsosi halásztanyán (Tóth felv.)

Az országos mezőgazdasági kiállítással kapcsolatban ismét megrendeztük a halászati kiállítást is. A kiállításnak igen nagy vonzóereje volt és elmondhatjuk, hogy egyike volt a leglátogatottabb kiállításoknak.

Sajnálattal tapasztaltam azonban, hogy a kiállítás még mindig csak a régi, igen kezdetleges kivitelezésű pavilonban került megrendezésre.

Pedig az igen nagymértékben fejlődő haltermelés, haltenyésztés már az eddigi eredményei, valamint az előbb említett igen nagy látogatottsága alapján megérdemelné egy nagyobb, modernebb, világosabb kiállítási pavilont is a jelenlegi épületnél.

A kiállítási épület bejáratánál mindig nagy tolongás volt, mivel csak egyoldaltól volt megtekinthető a kiállítási anyag, mindenki iparkodott a tömeggel besodródni.

A még eléggé „tágas” előcsarnok tele volt mindig látogatókkal, akik igyekeztek előrejutni, hogy a halakat láthassák. Így kerültek azután a sötét, szűk, katakombaszerű folyosóba, három-ötös sorokban. Az akváriumokhoz legközelebb menők csak láthattak valamit, de a sorban azután következők annál kevesebbet.

Megfigyelésre, összehasonlításra idő nem állt rendelkezésre, de a tömeg sodró ereje nem is tette lehetővé a megállást, szemlélődést. Bár a kiállítás rendezői mindent elkövettek, hogy világosabb, jól szellőztethető legyen ez az „alagút”, azonban ez a törekvésük nem sok eredménnyel járt. Az „alagút” meglehetősen sötét volt és a levegő is nagyon elhasználódott.

A közönséget azonban még ez a körülmény sem riasztotta el, hanem állandóan, megszakítás nélkül özönlött a „Halászati pavilonba” a kiállítás egész tartama alatt.

Joggal elvárhatjuk a Mezőgazdasági Kiállítás vezetőségétől, hogy

eme tények mérlegelése után nagyobb épülettel honorálja a nagyközönség és haltenyésztők e téren felmerült kívánalmait.

Magam részéről ajánlanám, hogy a jelenlegi akváriumokat el kellene bontani, úgyszintén annak tetőzetét és oldalfalait.

Az épület olyan szélesre volna kitépzendő, hogy abban a közepén két sor akvárium nyerhessen elhelyezést köztes kezelő járdával. Az épület oldalfalai pedig üvegezett vaskeretből legyenek. Tetőszerkezet csőből vagy idomvasból készüljön,

került fel, mint az elmúlt évben, a kiállítók is igen nagy gondot fordítottak a kiállítási anyag felszállítására, mivel ellentétben a tavalyi szállítmánnyal, ez évben majdnem törődésmentesen kerültek a halak a helyükre, az akváriumokba, a gödöllői halgazdaság anyagának kivételével. A leggondosabb szállítás a

Terramycinnel meggyógyított egy- és kétnyaras pontyok a peteri tógazdaságban. (Próbahalászat.) (Jaczó felv.)

nádborítással. Az akváriumok vaskeretbe foglalt üvegből készüljenek.

Most pedig beszéljünk magáról a látottakról, a kiállítás anyagáról.

Örömmel kell megállapítani, hogy igen szép és nagyfokú fejlődésen ment keresztül már a tavalyi kiállítástól kezdődően is a haltenyésztés.

Sokkal jobb, egészségesebb anyag

cikolai tógazdaságból történt. A felküldött piaci pikkelyes pontyai törődésmentesen kerültek fel. Nyoma nem látszott a legkisebb sérülésnek sem. Csak gratulálni tudok ismételtén ehhez a gondos és alapos szállítási eljárásához. A szállítmányt kísérelő Józsa főhalász kérdéseimre azt a felvilágosítást adta, hogy rossz pokróccal bélelt ládákban szállította fel a kiállítási anyagot. Mindenesetre igen helyes eljárás volna, ha Józsa kartárs pár sorban a Halászat hasábjain ismertetné eme szállítási módot, illetve azt, hogy miképp bélelte ki a szállítóedényeket.

Viszont láttuk azt is, hogy a kiskunsági gazdaság vadonatúj ponyvával bélelt teherautóján felérkezett kiállítási anyag, noha sérülésmentesen érkezett, teljesen szédülten került kirakásra.

A halak az akváriumban a legelősebb vízfolyás alatt sem tértek magukhoz és így hamarosan átvándoroltak az Illik Viktor bácsi által vezetett Halászcserébe.

Megvizsgáltuk a halakat és megállapításunk a következő volt, a halak szílványa az élénkpiros szín helyett sötétvörös, majdnem lilás színezetűvé változott, ami arra engedett következtetni, hogy a halak mérgezést szenvedhettek. A mérgezés a teljesen új, ez alkalommal először használt ponyvától eredhetett. Vagy a ponyva festőanyaga (zöldes színű), vagy maga a ponyva anyaga okozhatta a mérgezést.

Ez az ásványi zárás a kisebbek közül való. (Tóth felv.)

A KIÁLLÍTÁSRÓL

Tehát a ponyvás szállításoknál ajánlatos a ponyvát minden esetben az igénybevétel előtt jól kiáztatni.

A halak frissen és igen jó kondícióban kerültek az akváriumba a gödöllői és a kiskunsági kiállítási anyag kivételével.

A nevezett két gazdaság azonban a kiállítás megnyitásának napján

ság a fenti, igen csekély hibák ellenében is, joggal kapta meg az erkölcsileg értékes „Tenyésztési díjat”. Több évi, igen sok gonddal és fáradsággal elvégzett munkájuk nyert eme ténnyel, méltó elismerést.

Az I. díjat: a pusztaszabolcsi AG. a pikkelyes piaci pontyáért, a Hortobágyi Halgazdaság a tükrös piaci pontyáért, a Tatai Halgazdaság a pikkelyes anyapontyáért és a Szajoli Haltenyésztő Állomás a hipofizált pontyivadékaért kapta meg.

Mint már előzőleg is említettem, a pusztaszabolcsi AG. cikelai tógaz-

Igen megnyugtató volt látni az ország legnagyobb tógazdaságának, a Hortobágyi Halgazdaságának jóformájú, egészséges piaci tükrös pontyait, a Tatai Halgazdaság keményhúsú, igen jó profilindexű anyapontyait.

Nem érték egyet a bizottság ama döntésével, mellyel a szajoli Haltenyésztő Állomás hipofizált, tömegesen előállított pontyivadéknak juttatta az első díjak egyikét. Szerintem ez épp oly kísérleti anyag bemutatásaként bírálható el, mint a III. díjat nyert Szegedi Halgazdaság terramycinnel kezelt II. nyarasi piaci pontya. Ahogy a Szegedi Halgazdaság nem tudta bemutatni azt a kiállításon, hogy a betegség idején milyen stádiumban voltak a halai, mielőtt terramycinnel kezelte volna azokat, ugyanígy nem tudta és nem tudja a szajoli Haltenyésztő Állomás sem bemutatni, hogy mivé fognak fejlődni a bemutatott pontyivadékok.

Nem tudjuk, hogy azok gyorsnövő, jó takarmányértékcsökkentő egyedek lesznek-e, vagy inkább a vadponty rossz tulajdonságait viszik tovább.

Szerintem a nevezett állomásnak a fenti kísérleti munkája elismerésekként elegendő lett volna a III. díjak egyike. A II. díjjal díjazott halak mindegyike megérdemelte a nekik juttatott díjat, a szarvasi Kísérleti Tógazdaság 1956. évi harcsaivadéka kivételével, hisz sokkal szebb, erősebb harcsaivadékokat láttunk más kiállítóknál. Meg kell mondanom e helyt is, hogy csalódást okozott mindannyiunknak az ezévi szarvasi halkollekció.

Igen örömdetes jelenség volt, hogy a kiállításon láthattuk már a tsz-ek tógazdaságaiban nevelt halakat. Buzdításul szolgáljon az összes tsz-ek részére a nekik juttatott II. és III. díj, és a jövőben a látottak alapján igyekezzenek még több és szebb pontyot felhozni a kiállításra.

Nyáry János

Próbahalászat rögzített emelőhálójával a szajki tógazdaságban. (Jászfalusi felv.)

újabb anyagot szállított fel és így minden a legnagyobb rendben várta a látogatókat.

Előzőleg megtörtént a bírálat is.

Sajnos, hogy a mai napig nincsenek lefektetve a bírálat alapelvei a maguk folyamatosságában, így sokszor újabb és újabb szempontok figyelembevételével kerültek elbírálásra az egyes akváriumok halai.

Igen megnehezítette a bírálóbizottság munkáját, hogy a kiállított anyag zsúfolt elhelyezése, valamint az akváriumok csekély száma miatt nem nyílt módja arra, hogy egy-egy gazdaság tenyésztésének folyamatosságát, annak jó átörökítő képességét stb. is ellenőrizhesse.

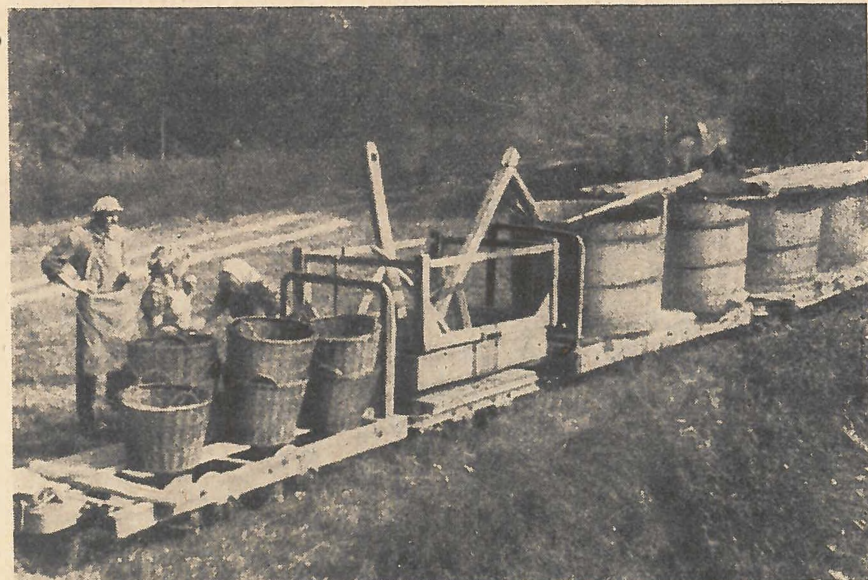
Így végeredményben csak a bemutatott anyag bírálatára szorítkozhatott a bizottság munkája. Eme feladatát a bizottság jól látta el, bár részemről a későbbiek szerint nem minden díj odaítélésével értek egyet.

A tenyésztési díjat a Borsói AG. és a Biharugrai Halgazdaság nyerte el a bemutatott ez évi tükrös ivadékok pontyaival. Alig észrevehető külemi differencia volt a két gazdaság pontyivadéka között.

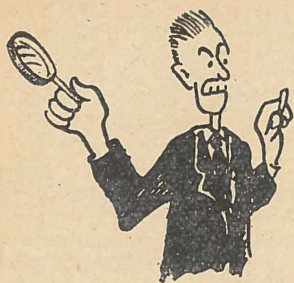
Míg azonban, a borsói pontyivadékok kb. 100%-ban azonos pikkelyezéssel, csak egy-két egyednél volt oldalpikkely felfedezhető, addig a biharugrai anyagnál százalékosan több egyednél láthattunk rendellenes pikkelyeződést. A borsói anyag különben egészen azonos nagyságú volt, míg a biharugrai anyagnál bizonyos fokú szétnőtség volt tapasztalható. Mindkét gazda-

dasága szállította fel az összes beérkezett anyag közül a legkifogástalanabb állapotban kiállítási anyagát.

A bemutatott 5 db ponty külsejére, nagyságára teljesen egyforma volt, rajtuk a legkritikusabb szem sem találhatott volna semmi kifogásolni valót, méltán kapta az I. díjat, de megint csak felmerül önkéntelenül a kérdés, hogy milyen a többi hala, mily mennyiséggel rendelkezik a gazdaság hasonló külsejű halakból, hogy örökíti át nemes tulajdonságait.

Készen áll a kisvasúti szerelvény az őszi lehalászásra (Woynárovich felv.)

Pikkely-újráképzés – – bajusz-regeneráció

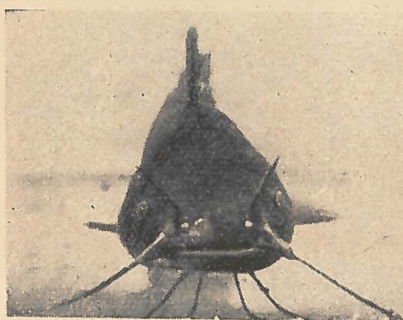
A halakra jellemző pikkelyek az irhában fejlődnek ki, bár kialakulásukban sok esetben a hám is részt vesz. A pikkelyek tehát nem a test felületén vannak, hanem felettük van még a hámréteg. A pikkelyeknek többféle alakja ismeretes. Vannak fogaspikkelyek (placoid), vért pikkelyek (ganoid), simaszélű pikkelyek (cykloid), és fésűs pikkelyek (ctenoid).

A vért-, a csontos és a tüdőshalak pikkelyei lényegesen eltérnek egymástól. A vértshalra jellemző a vért pikkely, vagy ganoid pikkely. Ezek rombusz alakú lemezek, amelyek a bőrben ferde sorokban rendeződnek. A pikkelyeket szalagok kapcsolják egymáshoz, miáltal ezek szilárd bőrpáncélt alkotnak. A pikkelyek főtömegét csont alkotja, amelyeket felül vékony fénylő (ganoid) réteg fed. A ganoid réteg sejt nélküli. A csontos rész a placoid pikkely dentin állományának felel meg.

A csontos halak pikkelyei kétfélék. 1. Sima szélű körpikkelyek (cykloid) és 2. fésűs pikkelyek (ctenoid). A fésűs pikkely módosult körpikkelynek felel meg. Eltérés attól csupán annyi, hogy itt a fedő rétegből fogak (fésű) keltek ki.

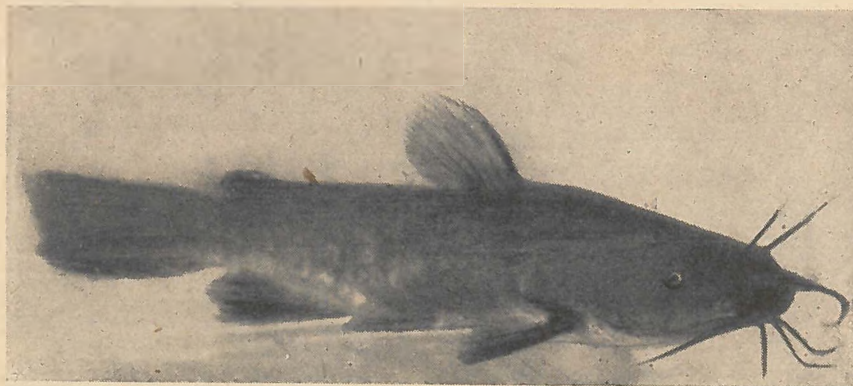
A tógazdaságokban tenyésztett nemespontyok közül a tükör-

pontynak kevés pikkelye van, ezeken a hátgerincen, esetleg az oldalvonal mentén húzódik végig pikkely. A pikkelyezettség rendszerességének közös vonása a pikkelyes és tükrös ponty esetében megvan. A hátgerincen végighúzódo pikkelyek száma 36. A hiányt sérülés vagy csökevényesedés idézheti elő. Mikroszkópos vizsgálatoknál a hiányoknál is jól láthatók a pikkelytartók. A bőrponty esetében pikkelyezettség

A törpeharcsa bal alsó bajusza a 70 százalékos leoperálás után szépen kinőtt (Kollár felv.)

nincs. A vizsgálatok során azonban a pikkelytartó elgörbült állapotban itt is megtalálható. A pikkelyek mezodermális képződmények, melyek csontnak felelnek meg, és a cutisba ágyazva ezeket az epidermis bevonja. Kihúzza rövid idő után újra képződik. Megállapítható, hogy az a forma alakul ki a folyamat végén az újnál, mint volt az eredeti. A pikkelyek az oldalvonal környékén, melyek át vannak fúrva, először egy öblöt alkotnak és később összenövés által környilást adnak a pikkelynek.

A bal szélső bajusz többől leoperálva. Regenerálódás nem következett be. (Kollár felv.)

Sajátságos pikkely regeneráció mutatkozott a bőrpontynál és a tükörpontynál. Kívülről itt nem lehet találni pikkelyt, azonban, amint említettem, elgörbült pikkelytartók megtalálhatók. Ennek a hálnak bőrsérülésekor a seb helyén kialakulhat pikkely. Ez a jelenség, hogy az elgörbült pikkelytartók pikkelyképzésre készletnek, jellegzetes sajátság. A regenerátumok először kicsinyek, igen vékonyak, lágyak és különösen ezüstös csillogásúak. Ez a zárt guanin rétegre vezethető vissza. A regenerálódó pikkelyben fekete festéksejtek lépnek először, később más pigmentsejtek is felépnek, úgy hogy a regenerálódó pikkely a rendestől alig különbözik. Mégis a regenerálódott pikkelyben a külső pigmentzóna hiányzik, így meg lehet különböztetni. A regenerálódott pikkely alakja majdnem azonos a rendessel.

A bajuszszerű regenerációs képessége igen nagymértékű. A halak bajusza többrétegű epitel szöveten fekszik. Egy puha és egy feszes cutisból és egy központi részből áll. A külső puha cutis hosszan futó kötőszöveti kötegekből áll. Artériák és vénák húzódnak benne. Számos helyen papillákká emelkedik ki a lágy cutis, amelyeken érzékbimbók ülnek. A külső kötőszövetre egy vastagabb is húzódik. Ez főként a felületen fekvő párhuzamos kötegekből áll, de hosszan futó vastag kötőszöveti rostok is előfordulnak benne. Ezek főként hosszmetsetben láthatók jól. Ez a feszes cutis vér- edényekkel és idegekkel csak ritkán van ellátva. A regenerátum merőlegesen áll a vágási felületre, mind kereszt-, mind ferde metszésnél. A Haltenyésztési Kutatóintézetben végeztem vizsgálatokat erre vonatkozóan törpeharcsán (*Amiurus nebulosus*).

Kollár Géza

APÁTHY ISTVÁN (Csongrád megyei füzetek 20. sz.) A szegedi Egyetem tanára, Kolosváry Gábor, a kis füzetben megemlékezik a kiváló magyar anatómusról, aki a mikrotechnika, idegtan terén is nagyot alkotott. Álma volt a fiumei tengerbiológiai állomás létesítése, de az akkori magyar kormány erre vonatkozó tervét elvetette. Reméljük, hogy a kiváló magyar tudósról nevéhez méltó nagyobb életrajz is készül.

Vegyszeres szúnyogirtásról —

—HALÁSZOKNAK

táplálékát, sem kellő időben nem tud a permetlé hatástalanná válása után a nem fertőtlenített helyekről betelepíteni az újabb apró élőlény utánpótlás, hát bizony számolnunk kell az éhenpusztulás, vagy legalábbis a többé-kevésbé lecsökkentett táplálkozási adottságok lehetőségeivel.

Azt hiszem, semmiképpen nem volna érdektelen, ha az intézményes permetezéseket irányító szakemberek az eddigi tapasztalatok alapján egy cikk

Hazánkban elsősorban a folyóártéri sekély tavacsok a szúnyoghóború színterei (Sterbetz felv.)

keretében lapunkban foglalkoznának a nálunk használatos rovarirtószerekkel és ismertetnék azokat a lehetőségeket, amelyekkel a szúnyogirtások során a halászoknak számolniuk kell. Tudni szeretnők azt, vajon a hazai viszonylatban alkalmazott készítmények milyen hatásokkal „dolgoznak”, vízrehullásuk után mennyi ideig őrzik meg hatóképességüket, hogy közvetlenül a

halra mennyiben veszélyesek s a halak táplálékát képező alsóbbrendű állatok kipusztulásával milyen mértékben számolhatunk.

A mezőgazdaságban általában használatos DDT-s és HCH-s rovarirtószerek hidegvérű állatokra nem ártalmasak, nagyobb mennyiségben adagolva azonban veszélyesek lehetnek a magasabbrendű élőlényekre is. Így pl. Hungária Matadorral elpusztított sáskákkal táplálkozó fácánt találtam már idegbénulásos tünetekkel a leporozott területen s láttam elpusztult nyulat, amely DDT-vel borított lucerna fagyasztásától hullott el. Az amerikai cikkből feltűnt az a tény, hogy annak ellenére, hogy a hal hidegvérű állat, a vízre hulló erős szernek még sem volt rájuk közvetlen hatása. Sajnos ezzel a kérdéssel nem foglalkozott a szükséges közlemény, de elképzelhetőnek tartom azt, mivel erdei kártevők ellen védekeztek, valószínű, hogy porózással történt a fertőtlenítés. A porózószert vízbehullása után bizonyára sokat veszített hatóerejéből és míg a parányi alsóbbrendű faunát kiirtotta, a nagyobb halak szervezetével már nem tudott megbirkózni.

Hazánkban elsősorban a tavaszi áradások után visszarekedő ártéri vizetek a szúnyoghóború súlyponti területei. Ezek a zárt, sekélyvízű tavacsok elsőrangú ivóhelyek is és szabadvízi halászatunkat érzékeny károk érhetnék, ha az ilyen területeken hemzsező ivadékok folyóink esetleg évről évre jórészen elveszítenék. Mielőtt országsszerte megindulna egy nagyarányú szúnyogirtó kampány, kívánatos lenne, ha a kérdést szakembereink mind a két részből érdemben megvizsgálnák és a permetezési terveket összehangba hoznák a halászat érdekeivel.

Sterbetz István

Hazánkban a nem is olyan régen csupán még kísérleti stádiumban lévő vegyszeres szúnyogirtások első sikere után az elkövetkező évekre messze-menő tervek születtek álló és folyóvizeink híres szúnyogtanyáinak felszámolására. Elsősorban a halászok és erdészek fogadják osztatlan örömmel ezeket a tervezetéseket, hiszen mindennapi munkájuk válik majd ezáltal kellemesebbé és egészségesebbé, ha területükről a permetező-briádok „bevetése” szinte egyik napról a másikra hosszú időre eltűnteti a vérszívó, maláriahurcoló alattomos kis bestiákat. Valószínűtlenül szépnek tűnik az embernek, ha elképzei, hogy csipések, káromkodások, vakaródzások és a különböző szúnyogriasztó szerek hatástalanságának folytonos szidása nélkül rakosgathatja a varsákat az ártéri morotvákban, vagy tudja azt, hogy ezután sokszorta kisebb lesz a valószínűsége annak, hogy — mint jómagam is — emlékebe kap a vizeken egy évekig húzódó, alattomosan mindig kiújuló maláriát. Örömmel várjuk a szúnyogfrontra érkező permetező-tractorokat és repülőgépeket, de mielőtt „harci gépeinket” a sok milliárdnyi ellenség legkényesebb támaszpontjaira irányítanók, álljunk meg egy pillanatra és jól gondoljuk meg, hova hullajthatjuk az erős hatóanyagú permetlevet.

Gondolkodóba ejtett egy rövid hír, amelyet nemrégiben hallottam egy nagyarányú északamerikai vegyszeres rovarirtás következményeiről. USA-ban, a Montana állambeli Yellowstone folyó mentén erdei kártevő insecták ellen repülőgépekről mintegy 5,5 millió hektárnyi területet permeteztek le erős DDT hatóanyagú szerekkel. A nagyarányú vállalkozás növényvédelmi vonalon teljes sikerrel végződött, ellenben másfél hónappal az akció után tonnaszámba kezdett pusztulni a folyó halállománya. Az elhullások okának kivizsgálására kiküldött kutatók megállapították, hogy a halak pusztulásai nem közvetlenül az erős hatóanyag okozta, hanem azok egyszerűen éhenpusztulnak, mivel a DDT tökéletesen kiirtotta a folyó alsóbbrendű állatvilágát és planktonját.

Természetesen hazai viszonylatban is ugyanilyen lehetőségekkel számolhatunk, ha a jövőben elkezdik a nagy-szabású permetező szúnyogirtásokat. A DDT vagy HCH tartalmú permetező- és porózószerek a szúnyog mellett ugyanúgy elpusztítják a többi apró vízlakó állatot, és ha olyan zárt területen végzik a permetezést, ahol sem arra nincs mód, hogy a hal a sterilizált területről elúszva másutt keresse

A szecsei völgyzárógát Csehszlovákiában. (Kupka felv.)

Sok menyihal tanyázik a balatoni mólók körül. (Jászfalusi felv.)

Az őszi kihely

volt (kisebb alkalmas tavakkal Biharugra nem rendelkezik) tárolták 53–54-ben és részben tároltam én is 54–55-ben az egynyaras ivadékok. Bőségesen lévén ivadék, 300–400 q-t. Az eredmény azonban oly rossz volt, hogy 1955 őszén a tóban tárolást teljesen beszüntettük. Oly sok hátránya mutatkozott, legalább is a mi viszonyaink között, hogy ennél még a telelői tárolás is jobbnak látszott.

Igen nagy hátránya volt ennek a tárolásnak, de ez azt hiszem mindenütt megmutatkozik, hogy a tenyésztő anyag összekeveredik. Tavasszal a kihelyezésre nagyság szerint kiszűrhetjük az anyagot, azonban minőség szerint nem. Kizárja a lehetőséget annak, hogy a jó és nem anyagot elkülönítve tárolhassuk és azt külön helyezzük ki, nincs mód rá, hogy ugyanabba a tóba, lehetőleg saját anyaga kerüljön vissza.

Hátránya, hogy a tavi halászatkor a hal megegyeszer átszenvedi a halászat káros hatásait, ez a telelői halászatban mégis korlátozottabb. Ha nagyobb mennyiségben tárol a hal, mint itt Biharugrán is, úgy a halászat napokon keresztül folyik, a hal mind jobban és jobban törődik. Vagy pedig telelőre halásznak le és részben onnan helyezünk ki, a törés még fokozottabb lesz. A felesleg pedig mindenképpen telelőre kell halászni, mert egyes egészen különleges jó helyzetű tavaktól eltekintve, a hal szállítása nem lehet halászat függvénye.

Nagy hátránynak bizonyult az elmúlt két esztendőben, hogy nem nyúlhattunk a tenyésztőanyaghoz akkor, amikor szerettük volna. 1955. és 1956. januárjában és részben februárban oly enyhe volt az idő, hogy bátran lehetett volna kihelyezni. Azonban abban az időszakban, mikor egyik napról a másikra beálló hirtelen időváltással csonttá fagyhat minden, ki meri vállalni a víz leeresztését és a halászatot? Így 1955 telén is, februárban is hideg állott be és március végéig nem is gondolhattunk a tóban tároló hal kihelyezésére. Az enyhe téli hónapokban tavi tárolásnak még egy hátrányos következményére jöttünk rá. Az enyhe melegben a hal megmozdult, bandázott. A rendelkezésre álló csekély természetes takarmányt hamar felélte, tovább mozgott és természetesen lefogyott. Ugyanakkor a mély telelőben sokkal csekélyebb volt a mozgás és kihelyezésre a telelőben tárolt ivadék sokkal jobb kondícióban volt, mint a tóban tárolt. Nem szólna azután az itt tömegesen fellépő sárgalyokról, melyek a bandázó ivadékokat alaposan megtizedelték.

Miután nálunk is, így általában mindenütt, telelőhiánnyal küzdünk, új megoldást kellett keresni, hogy a tenyésztőanyag valóban előnytelen telelői tárolását legalább részben kiküszöböljük. Erre csak egy módot láttam alkalmasnak, az őszi kihelyezést.

Rövidesen megint időszerűvé lesz a kérdés, hogyan teletessük tenyészhalainkat, hogy azok mind a telelőkben, mind tavasszal kihelyezve, minél egészségesebben, minél jobb kondícióban vészeljék át a hosszú téli hónapok természetellenes tartását, illetve tárolását. Azaz minél kisebb mértékben legyenek a sokszor katasztrofális hasvízkóros megbetegedéseknek és elhullásoknak martalékaivá. Nyilvánvaló, hogy elsősorban a tenyészhal szakszerű, törődésmentes lehalasztásán kívül, az átteleltetés mikéntjétől függ jórésben következő évi termésünk. Miként tudjuk halainkat úgy átteleltetni, hogy azok e pusztító kórral szemben ellenállóbbakká legyenek.

A tenyészhal halászatával kapcsolatos teendőkkel és hibákkal nem kívánok foglalkozni, a teletetéssel kapcsolatos néhány tapasztalatomat

szeretném közreadni. Előrebocsátom, hogy ezeket nem lehet sablonnak tekinteni, nem lehet mindenütt végrehajtani. A helyi adottságoktól függnek: a tavak tagoltságától, megépítésétől, (körgátas-e, vagy völgyzárgátas, a vízellátása), stb. Tehát más lehet általában a helyzet a mi nagy alföldi körgátas halgazdaságainkban, mint a dunántúli számtalan kis tóegységekből álló halgazdaságokban. Más a megfontolás a mi szíken épült tavainknál, vagy az agyagon és tözegetes talajon épült tavaknál.

Ezekről a körülményektől függetlenül, néhány éve az volt a jelszó, hogy tenyészhalainkat tavakban, tehát megközelítőleg természetes viszonyok között teletessük át, kerüljük a zsúfolt tárolást a teletetőkben.

Ezt követték és követtem első időben én is Biharugrán. Egy 60 kh tóban, melynek vízellátása biztosított

Az iregszemcsei tógazdaságban a nyári kánikulában a tó kiszivattyúzott vizét szivattyú segítségével visszapermetezték, hogy javítsák az oxigénviszonyokat. (Jászfalusi felv.)

ezés dícsérete...

Ennek a meggondolásnak megvolt természetesen az ellenzéke. Legfőbb érv az őszi kihelyezés ellen az volt, hogy a tavak nem száradnak ki, nem fagnak ki, nem „szellőznek“. A tavak természetes hozama csökkenni fog. Ezzel az érvvel nem szálltam vitába, csak feltettem a kérdést, hogy mi a döntőbb, fenntartani a tó természetes hozamát, de a hasvízkór pusztítása miatt kockáztatni annak kihasználását és termőképességét, vagy számolni a természetes hozam némi csökkenésével, de ugyanakkor a tó népesítésének megtartásával biztosítani a termést. Ebben a kérdésben segítségemre jött egyik tavunk természetes hozamának alakulása. Ez a tó már 10 éve, minden télen teljes feltöltésben volt a telelők vizének biztosítása céljából. A természetes hozam 1950-ben 125, 51-ben 138, 52-ben 268, 53-ban 143 (erős hasvízkór) 54-ben 170 és 55-ben 203 kg volt. A természetes hozam ilyenén alakulása tehát nem látszott indokolni a „szellőztetés“ döntő jelentőségét. Egyébként ez a tó 40 éve üzemel.

További meggondolásom volt, hogy halaink legtermészetesebb átteleltetése, ha azokat nem zsúfoltan egy tóba, hanem mindjárt a megfelelő népesítés szerint helyezzük ki, több tóba, lehetőleg még a halászat alatt, hogy a törés által okozott hátrányokat is a minimálisra csökkentsük, továbbá, hogy az enyhe téli hónapokban, a tavakban lévő természetes táplálékot halaink felvehessék és ezáltal kondíciójukat megtarthassák.

Így tehát 1954 őszén tóterületünk 380⁰-át ősszel kihelyeztük, mégpedig lehalászás közben, amikor a lehalászott tenyészanyag közvetlenül a kihelyezendő tóba került és telelőt nem is látott. Az eredmény szembeszökő volt. Amíg az őszi kihelyezési tavakban 1955-ben a hasvízkór csak egészen szórványosan lépett fel, addig a tavaszi kihelyezési tavainkban erősen megtizedelte az állományt. Így azután az eredmény is kiugrott ezekben az őszi kihelyezési tavakban, de nemcsak mennyiségben, hanem minőségben is. Sokkal egészségesebbek, keményebbek voltak. Meglátszott, hogy a korán rendelkezésre álló természetes táplálékot jól hasznosították. És valóban élvezet volt nézni, hogy az enyhe téli hónapokban és kora tavasszal hogy „éltek“ ezek a tavak.

Volt még egy döntő jelentőségű eredménye az őszi kihelyezésnek. Több telelővel rendelkezünk. Kicsi, de nemes ivadéunkat külön tudtuk tárolni és kihelyezni. Egészen kiváló minőségű 2 nyaras tenyészanyagot halásztunk le 1955 őszén.

1955 őszén tóterületünk 560⁰-át helyeztük ki, legalább is legnagyobb részben és ugyancsak több tóba. Most már annyi telelőt nyertünk, hogy tóban egyáltalán nem tárolunk és így a kedvező januárt felhasználva minden tavunkat kihelyeztük, kivéve azokat, amelyeket

Bartha László sumonyi agronómus újítása: a trágyaszóró motorja egyaránt hajtja a lapátkereket és a szivattyút. (Woynárovich felv.)

építkezések elhúzódása miatt feltölteni nem lehetett. Természetesen ennek az őszi kihelyezésnek az eredményét csak majd a lehalászás után mérhetjük fel, de a jelek szerint az eredmény jobb lesz az 1954. évinél. Hasvízkóros megbetegedés csak szórványosan fordult elő és csak a tavaszi kihelyezési tavakban. (A jobb telelői tárolás?) A halmozgás egészen kiváló és a takarmányfelvétel is nagyon jó. Takarmánytervünket eddig az időszaknak megfelelően betartottuk.

Nem csekély előnye az őszi kihelyezésnek a költség, munka és idő megtakarítása. Elmarad a telelői halászat és kiszállítás. Időnyereséget jelent, hogy a tavaszi csúcsmunkák idején a kihelyezésre már sokkal kevesebb időt és munkaerőt kell fordítanunk. Korábban kezdhethük a trágyázást, meszezést.

Vannak természetesen hátrányai is az őszi kihelyezésnek. Többek között fagyok és főleg havazás esetén, a lékelés és jég megtisztítása a hótól. De ebben az időben általában nincs hiány munkaerőben, de be lehet állítani a „Halászat“-ban is ismertetett, a csehek által már üzemben tartott vízmozgató szerkezeteket is.

Az őszi kihelyezés legnagyobb hátrányát egyelőre a vadhalakban látjuk. Különösen a mi nagy tavainkban teljes eredménnyel ősszel, már az idő rövidsége miatt sem tudjuk kiirtani azokat.

Természetesen az őszi kihelyezésnél nagyobb százaléku természetes kálóra kell számítanunk, a tavaszi kihelyezéssel szemben, hiszen majdnem 6 hónappal tovább vannak kivéve természetes ellenségeiknek, mint a telelőkben tárolt halak.

CSERHÁTI SÁNDOR

Gondos kezelés biztosítja a nicki ivadékevelőkben a pontyok fejlődését (Torday felv.)

EXPORTÁLJUNK!

Kormányzatunk számos megnyilatkozása buzdítja gazdasági funkcionáriusainkat exportunk fokozására. A magyar export nagy múlt-ra tekinthet vissza és nagyrészt tőlük függ, hogy nagy jövő előtt is álljon. Fussunk csak végig azoknak az országoknak a során, amelyekre a múltban exporttevékenységünk kiterjedt: Ausztria, Csehszlovákia, Német-Birodalom, Lengyelország, Anglia, Belgium, Svájc, Franciaország, Hollandia, Svédország, Olaszország, Izrael. Ha ezek közül az országok közül egyik-másik csak elvétve és kis mennyiségekkel szerepelt is a magyar hal importálói között, mégis elég imponáló a lista. A történeti hűség kedvéért meg kell jegyezni, hogy Franciaországba és Izraelbe irányuló exporttevékenységünk nem magyar hal számára teremtetett piacot, hanem átmenő forgalom szerzésére, szállítóberendezéseink hasznosítására és természetesen haszonszerzésre irányult. Mindez nem változtat azon, hogy ez a szép lista ékes bizonyíték a magyar haltermelés és halkereskedelem potenciája mellett. Jelentős tétellel állandó piacaink közé csak Ausztria, Németország, Csehszlovákia, Lengyelország és a háborút megelőző utolsó évtizedben Anglia számított. Mindezek a piacok igényeikben rendkívül kényesek voltak és a magyar haltermelőnek és kereskedőnek egy-egy nagy importállam területén belül még a legkülönbébb követelményeket kellett teljesítenie. A Német-Birodalom területére irányuló exportnál más ponty kellett Berlinbe, más Észak-Poroszországba és Sziléziába, egészen más Thüringiába és annakidején semmilyen sem Bajorországba. Versenyképes csak az az

exportőr volt, aki úgy ismerte a külföldi piacot, mint az egyik tenyerét és a hazai termelést, mint a másik tenyerét és mind a két tenyerével, szakismeretével, nyelvtudásával, általános kereskedelmi és külkereskedelmi rutinjával jól megfogta a feladatot. Az export ellen tiltakozó sovinszta államtitkártól, a szállítási tarifát megállapító vasútigazgatóságtól, a vevőkörét féltő helyi kereskedőtől, a szükséges, de óvatosan kezelendő bukófélben levő piaci árustól kezdve nem volt se szeri, se száma azoknak a tényezőknek, amelyeket sorra meg kellett nyerni ahhoz, hogy valamely piacot bekapcsoljunk, ki-elégítsünk, megtartsunk és a procedúra végén a külföldi devizát az országba hozzuk. Vezető vállalatunk egy időben Németországban az export érdekében hat városban tartott fenn saját üzletet. Mindennek ellátásához kicsiny, de nagyon képzett és jól vezetett gárdára volt szükség.

A szocializmust építő baráti országok felé a feladat ma lényegesen könnyebb. Ha megvan a keresett halanyag nálunk és kellő mennyiségben rendelkezünk szállítóeszközökkel, a legtöbb fent csak nagyjából érintett probléma eszik. Haltermelésünk fejlődése az utóbbi két évben lehetőségeinket alaposan megjavította, szállítási kapacitásunk azonban még nem kielégítő. Utóbbin gyors tempóban nem is tudunk változtatni. Arra kell tehát törekednünk, hogy bekapcsoljuk az importáló államok szállítóberendezéseit.

Kapitalista vonalon azonban alig törölhetünk valamit is a régi nehézségekből, sőt felmerül egy sereg új akadály. Ilyenek a halmak, vagonok és embernek a határokon való nehezebb átjutása, az élő halmál anynyira fontos szállítási időtartam meghosszabbodása, kereskedelmi szerződés hiánya, ilyenek létében kontingensek hiánya. Szállítóeszközeink nem kielégítő kapacitása, ebben a relációban a nagy távolságok miatt még inkább érezteti akadályozó hatását.

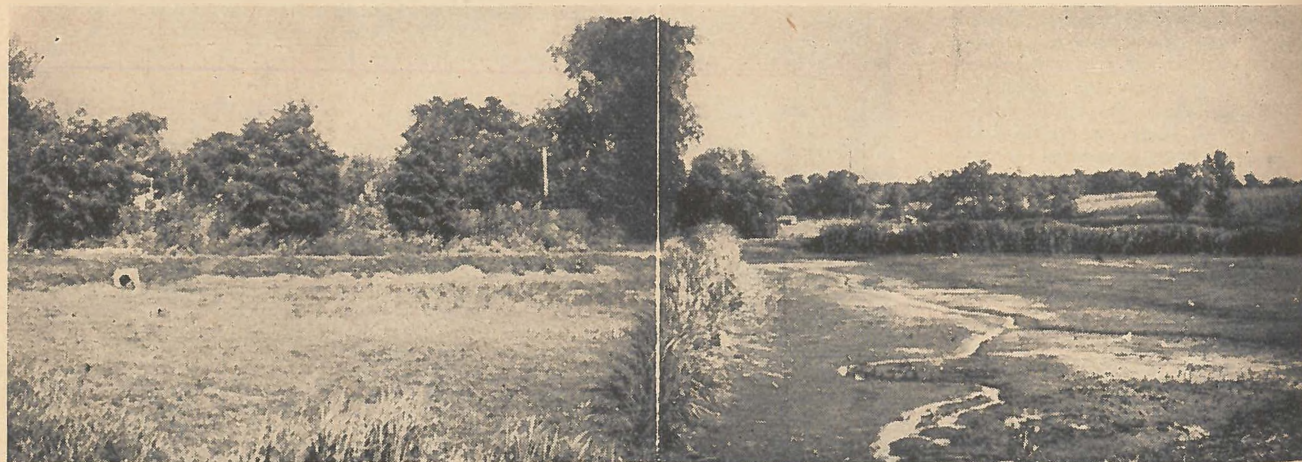
A nehézségek felsorolása csak arra jó, hogy számba vegyük, amit le kell küzdenünk és megállapítsuk, hogy céltudatos munkával mindezt le is tudjuk küzdeni. Nem állítom, hogy máról holnapra ismét mindenütt megjelenhetünk élőpontyunkkal a régi piacokon. De tavaly óta nemcsak kibújt felszabadulás utáni szerep kereteiből a baráti államok felé irányuló exporttevékenység, hanem kiterjedt régi piacok visszaszerzésére is.

Ezt elsősorban termelésünknek köszönhetjük, amely minőségi vonatkozásban a megjavult — bár még mindig nem kielégítő — takarmányellátottság mellett az idén leküzdötte az elmúlt évek elmaradását. Nagy örömeinkre szolgált, hogy a sok jogos kritika után az idén ősszel már szinte elragadtatással nyilatkoztak a biharugrai halgazdaságban látottakról azok a külföldi kereskedők, akik régi barátai a magyar haltenyésztésnek és egyben számottevő vevői exportképes halainknak. Reméljük, hogy látogatásuk nyomán elhelyezési lehetőségeink a külföldön számottevően emelkedni fognak.

A lehalászásokra való tekintettel időszerű halgazdaságaink figyelmét felhívni azoknak a szokásos követelményeknek a betartására, amelyek alapját és kiindulópontját képezik exportlehetőségeinknek.

Tógazdáinknak meg kell kapniok az exportminőségű hal előállításához szükséges takarmánymennyiséget, ez elosztószerveink feladata; ennek alapján tógazdáinknak a tenyésztési irány szemmel tartásával a kereskedelem piacismeretére támaszkodva meg kell teremteniök azt a halat, amelyet az egyes piacok kívánnak, ez a termelés feladata; a szállításról központi elosztó szervünknek kell gondoskodnia; a piac megteremtéséről és kibővítéséről pedig az export lebonyolításával megbízott közegeinknek. Ha mindezek összefognak és jó munkát végeznek, a magyar halexport régi tradíciói mellett már a legközelebbi jövőben büszkén hivatkozhat majd újabb sikereire.

Sivó Emil

A nyár elején lehalászott és utána szárazon tartott ivató tó minden évben megtartja füves jellegét (balról), a nyár végén lehalászott ivató tóban jövőre sem nő ki a fű. (Jászfalusi felv.)

Miről számol be a külföldi sajtó?

A Deutsche F. Z. júliusi számában A. Schubert a jelenleg alkalmazásban levő vízalatti növényzet-vágó és nádaratógépek legjobban bevált és legtermelékenyebb típusát, az úgynevezett „Biber“-t ismerteti. Ez a 12 lóerős Diesel-motorral ellátott önjáró, hátramenetre is kapcsolható, fémlemez ladikba épített gép-

konstrukció szakít az eddig használatos nádaratógépek rendszerével. Nem fésűszerűen nyíró vágófogasokkal van ellátva, hanem hármas fém-körfűrészlappal, ezek nemcsak elvág-

ják a kiirtásra szánt növényzetet, hanem egyben aprítják is, ami a kiszedést könnyíti meg. A „Biber“ teljesítménye igen tekintélyes, nyolcórás munkában a növényzet sűrűségétől és keménységétől függően 3–8 hektárnyi területen végzi el a hínár-talanítás vagy nádavágás munkáját. A gép maximális vágási mélysége egy méter, üzemanyaga olcsó nyersolaj, illetve gázolaj, motorjának aránylag alacsony a fordulatszáma (1500 percenként), tehát üzembiztosabb a magasfordulatú benzinmotoroknál és élettartama is nagyobb. Kettős meghajtó lapátkerekeinek bármelyike tetszés szerint rögzíthető, így igen kis sugarú körben, mondhatni álló helyzetben is képes megfordulni, ami mozgékonyágát erősen fokozza. A körfűrészlapok fenése egyszerűen és gyorsan eszközölhető a körfűrészlapok kiszerezése nélkül is. A „Biber“-t az NDK ipara állítja elő és bekapcsolása a tógazdasági üzembe komoly eredményekkel kecsegtet.

★

HOFMANN az

Allg. Fischerei Zeitung 13-ik számában foglalkozik a Németországban egyre gyakrabban fellángoló csukapestis kérdésével. Ez a pusztító betegség főleg az ivási időben válik járványossá és tizedeli meg a krokodilfejű ragadozót. Érdekes tapasztalat: amíg egyes években a betegség enyhén és kis pusztulást okozva jelentkezik, addig vannak évek, amikor a pusztulás egyenesen katasztrofális. Megállapították, hogy főleg akkor lángol fel erőteljesen a betegség, amikor a víz hirtelen melegszik fel, majd igen gyorsan hűl le. A betegségnek az ivási időben észlelhető elhatalmasodása talán annak tudható be, hogy a csuka szervezete ebben a szakban fiziológiailag megváltozik és így a betegség iránti fogékonyága fokozódik, de lehetséges, hogy az ivás elmaradása — a hirtelen lehűlés következtében

— játszik közre. A betegség látható jelei: gömbölyded, hámfosztott folatok, melyek az egész testfelületre kiterjednek. A betegség kórokozóját nem ismerik, vannak kutatók, akiknek megállapítása szerint Pseudomonas punctata infekcióról van szó. A feltevést alátámasztani látszik az, hogy a hasvízkóros ponty által okozott fertőzés csukapestist válthat ki és viszont. Ezek szerint a betegség azonos, csak éppen körjeleiben különbözik.

★

CSERFASZ professzor, a Moszkvai Halászati Főiskola tanára a DFZ augusztusi számában kimerítő cikk keretében foglalkozik a Szovjetunió halászatával, mely a statisztikai adatok szerint kb. 21 millió hektárnyi nyíltvízre, 400.000 ha tógazdaságra és 347.000 km-nyi folyóvízre támaszkodik. A természetes vizek halhúshozama igen változó, hektáronként 2–100 kg közötti. A termelés racionalizálása érdekében tervbe vették a nagyarányú szelektáló munkát, hogy a kevésbé értékes halféleségek helyett a nemes, a jól növekedő halállomány váljék uralkodóvá. Rövidesen megindítják a biológiai szelektálást tömeges csuka és süllő telepítéssel. Megállapítást nyert, hogy a természetes táplálék kihasználása gyenge, mivel a vizek halállományának túlnyomó része nem planktontevő. Szerényen és eredményesen folynak a Szovjetunióban az akklimatizációs kísérletek, legújabbán érdekes pontykeresztelési munkát végeznek, sikerült is néhány kivételesen jó táplálékértékesítő új törzset kitenyészteni, ezek gyorsabban növekszenek és igen jól idomulnak az égtájjidegen körülményekhez.

★

Hermann Gollub a DFZ 8-as számában a halászat gépesítésének kérdéseit taglalva foglalkozik a Woynárovich-féle trágyaszóróval (német nyelven gátlás nélkül keresztelték el a gépet Dreckkanone-nak) és igen jó eredményekről számol be. A gép egyik példányát a Moritzburg-i tavon helyezték üzembe, megépítése a neves magyar kutató találmánya alapján történt. Érdekes és szellemes ötlet az, hogy a csónak farára szerelt szórófüvőka lökhajtásos motorként működve lassú mozgásban tartja a ladikot, ami a szórás egyenletességét biztosítja. A németek a gépet nemcsak szervestrágya szórására használják, hanem segítségével igen fi-

nom elosztásban, szinte emulziószerű halmazállapotban juttatnak meszet és szervetlen trágyát a vízbe.

★

A PONTYOK

járványos hasvízkórjának problémájáról érkezik Hofmann az AFZ júliusi számában leszúri az elmúlt esztendő tapasztalatait. A német tógazdaságban az idén erősen éreztette hatását az ivadékhány, ennek következtében import útján kellett a halasítási anyag-ról gondoskodni. A külföldről származó anyag egészségi bizonylattal érkezett, mégis csakhamar felütötte a fejét a hasvízkór és helyenként egészen 90%-ig terjedő pusztulást észleltek. Megállapították, hogy az ivadékok olyan halszállító tartányokban utaztatták, melyekben előzőleg piaci pontyot tároltak, nyilván ennek beteg egyedei okozták a fertőzést. Hofmann felhívja a figyelmet arra, hogy az ivadékok helyi előállítása az egyetlen mód az ilyen eredetű fertőzés biztos megállítására. A továbbiakban ajánlja annak elkerülését, hogy a tavak láncába elhanyagolt teleltetőket iktassanak be, ezek ugyanis igen komoly fertőzéseknek lehetnek az okozói. Tapasztalatai szerint káros az ivadékhaltat a hizlalásra szánt pontyokkal együtt tartani, bármennyire is ajánlják ezt a nagyobb halhúshozam, a jobb növekedés érdekében.

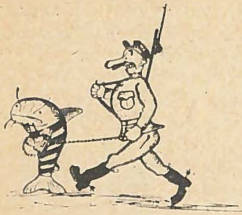
★

A WASHINGTON-i Progressive Fish-Culturist júliusi számában H. P. Clemens a hal-

sperma hűtéssel és fagyasztással való tartósításának kísérleteiről és azok eredményeiről ad beszámolót. Pontyokkal végeztek kísérleteket és megállapították, hogy a jóval az ivási idő előtt, fejéssel nyert sperma mikroszkóp alatt igen élénk mozgékonyágot árult el. Úgynevezett béka-Ringer oldatban (NaCl, KCl, CaCl₂, NaHCO₃, NaH₂PO₄ és glukóz tartalmú, a béka vérével izotóniás fiziológiás oldat) a spermazalak + 3–5 °C-on 30 napig voltak immobilizálva tarthatók, utána óvatossan és fokozatosan felmelegítve, majd csapvízbe helyezve normális mozgékonyágot mutattak, de a baktériumok elszaporodása következtében csakhamar elpusztultak. A kísérletképpen 1000 ml hígított spermához adagolt 1000 egységnyi kristályos penicillin egyrészt megszüntette a spermazalak mozgását, másrészt kevés volt ahhoz, hogy a baktériumfejlődést gátolja. Kedvezően befolyásolta a sperma tartósságát az, ha a béka-Ringer oldathoz 6–12%-nyi glicerint vegyítettek. Igen valószínűnek látszik, hogy a kérdés megoldása: megfelelőbb fiziológiás oldat alkalmazása, az ilyenirányú kísérletek folyamatban vannak. (—házy)

ELSŐ SZÁMÚ KÖZELLENSÉG — — A TÖRPEHARCSEA

A lesőharcshoz hasonló, vele rokonságban álló halfaj a törpeharcsa. A törpeharcsafélék családjába tartozik. A családja jellemző, hogy a hátúszójuk mögött egy zsírúszójuk is képződött. Fark alatti úszójuk hosszú.

A család egyetlen tagja, mely Magyarországon is él, a törpeharcsa: *Amiurus nebulosus* (Le Sueur). Alakja nagyon emlékeztet a lesőharcshoz. Feje meglehetősen nagy, felülről lapított. Hosszú bajuszszálai azonnal magukra hívják a figyelmet. Összesen 8 bajuszszálat olvashatunk meg szája körül, felül és alul is 4-4-et. Teste elülső része hengeres, hátsó része oldalirányból lapított. Hátúszója rövid, ezenkívül található még rajta a hátúszó mögött zsírúszó, farkúszó, fark alatti úszó, páros has- és mellúszó. Színe barnás árnyalatú, hasoldala szürkés.

A törpeharcsa amerikai eredetű hal. Őshazája a Mississippi folyó, és a Nagy tavak vidéke. Itt a 2 kg-ot is meghaladja. Amerikából először Franciaországba, Németországba került, majd innen hozták be Magyarországra is 1902-ben. Betelepítéséhez nagy reményeket fűztek. Először az iharosi, majd a tatai tógazdaság honosította meg, innen terjesztették el azután az egész országban. A kezdeti felbuzdulás azonban keserű csalódást okozott, mert megtelepíteni sikerült, azonban hazánk halfaunája értéktelen, lassú növekedőképeségű, táplálékpocsékoló fajjal lett gazdagabb. Betelepítése azonban nemcsak a mesterséges halastavakra

korlátozódott, hanem összes természetes vizeinkben is elszaporították. Ma már az irtásának a megszervezése volna szükséges, ez azonban igen nehéz. A betelepítéssel kapcsolatos adatok Vásárhelyi: A törpeharcsa telepítése c. cikkéből valók (Észak-Magyarország-i horgász egyesületek körlevele II—III. negyedév.)

Magyarországi viszonyok között a törpeharcsa nagyritkán, igen kedvező körülmények között, hosszú idő alatt éri el a 0,50 kg-os súlyt. Vásárhelyi közlése szerint táplálékban gazdag vízben 7 éves korában érte el a 800 g-ot. Tápláléka igen változatos, halivadék, ikra, apró állatok, csigák, rovarok, férgek stb. Betelepítése valószínűleg azért nem volt szerencsés, mert vizeinkből hiányoznak azok az állatok, elsősorban nagyobb testű férgek, amelyek Amerikában a törpeharcsa fő táplálékát teszik ki.

Ragadozásának kérdése nem egyértelmű. Egy időben ragadozónak mondták, ma azonban már cáfolják ezt. Tény, hogy a halivadékban kárt tesz, az idősebb halat azonban nem bántja.

Ellensége kevés van, mert hátúszójának kemény tüskéje miatt a ra-

gadozó halak és a vízi madarak is kevésbé bántják. Mérhetetlen elszaporodásának nyilván ez is az egyik oka. Szaporodása májusban zajlik le. Elhagyatott helyeken, gödröt ás a talajba, ebbe rakja az ikrákat, melyeket a kifejlődésig a hím őriz. Ez a gondos ivadékvédelem szintén oka a gyors elszaporodásának.

Ma már mindenfelé természetes vizekben, halastavakban, rizsföldeken teljesen elterjedt, és így ha nem is az ivadékokban okozott pusztítást számítjuk, hanem a lassú növekedéssel és óriási számával előállított táplálékpocsékolását, komoly károkat okoz. Az ellene való védekezés nehéz. Sűrűszemű ivadékhálóval való szelektáló halászat eredményes lehet. Biológiai védekezési módok között szokták emlegetni az ugyan-csak Amerikából származó fekete sügért. Ez az egyetlen halfaj, amely komoly mennyiségben pusztítja a törpeharcst. Húsa narancssárga színű, a harcshéra némileg emlékeztető, ízletes, sőt szálka nélküli. Piacon azonban mégsem keresett az aprósága miatt, bár a jelenlegi hal-szegénységben mindig el lehet adni. 30—40 dkg-os darabok ritkán kerülnek piacra, rendszerint 5—10 dekás vagy még ennél kisebbet is lehet látni a kereskedelemben.

— i — f —

AVATÓÜNNEP ELÉ...

Mire ezek a sorok napvilágot látnak, már nyilván ott állnak készen, felavatásra várva a nagy árvízben elpusztult déldunai halász-szállások romjainak helyén az újonnan épült, higiénikusan berendezett, korszerű halászházak. Az összetákolt régi kunyhókat — mint a kezdetleges múlt átöröklött jelképeit — elvitte a jeges áradat. Az új betonházak, szo-

cialista fejlődésünk nagyszerű szimbólumai — maradandóan fogják szolgálni a nép ügyét, a szövetkezet ügyét, a dolgozó halászok boldogulását. Azok a halásztársaink, akik ott lesznek az avatóünnepségen, ne feledjék el, hogy minden megépített betonoszlop — a halászat jövőjének oszlopa, azé a jövőé, amelynek érdekében államunk, kormányzatunk megértő támogatásának ez alkalommal is olyan messzemenő jelét adta, amikor pénz és anyagot biztosított a halászházak részére. És amikor az egyik halászházon elhelyezett emléktáblát látják, ne feledkezzenek meg a halászszolidaritásról, amely az egy sorsközösségbe tartozás átérzésének, a bajtársi, elvtársi segítségnyújtásnak fénysugarát hinti az avatóünnepség szertartására. A gazdag htsz, ezresel és a szegény táplis egyesület egyszerűbb ajándéka közt csak számszerű különbözet van, erkölcsi értékük egyforma. Végül hadd említsük meg, hogy az új szállások felavatását a „HALÁSZAT” külön a maga kedves „háziünnepségének” tekinteli, mert ebben az esetben is tapasztalhatta, hogy érdemes harcolni a sokak által félrehúzott, de mégis egyenesen a cél felé haladó magyar halászat igaz ügyéért.

Ezt üzeni a „HALÁSZAT” a bajai avatóünnepségre. És amit ez alkalommal is kívánunk: — még több, még jobb eredményt, amelyről elmondhatjuk a költővel:

„Ez jó mulatság, férfi munka volt!”
(ós)

A törpeharcsa nem váltotta be a betelepítésekor hozzáfűzött reményeket.

Víztárolók komplex hasznosítása — — CSEHSZLOVÁKIÁBAN

Egyre gyakrabban felvetődik nálunk is, nemcsak a tiszalöki térségben, hanem a Dunántúlon is, a víztározók halasítása.

Ezért úgy gondolom, érdemes lesz számot adni Csehszlovákia víztárolóinak komplex hasznosításáról is.

Előljáróban meg kell jegyezni, hogy Csehszlovákiában a vízgazdálkodási beruházások tetemes része

A víztárolókban mindenütt haltenyésztést is folytatnak, átlag 30 kg ha-onkénti halhozammal, igen nehéz azonban megoldani ezeknek a víztározóknak a lehalaszását.

Itt az árvai duzzasztónál mintegy 170 000 db ivadékokat helyeztek ki, és pedig pontyot, csukát, sügért, márnat és pirosszemű kelét, utóbbit a tározók szélein. A 3–10 m-es vízmélységekig süllőt, szivárványos pisztrángot és galócát helyeznek ki, sőt az elmúlt évben még angolnát is

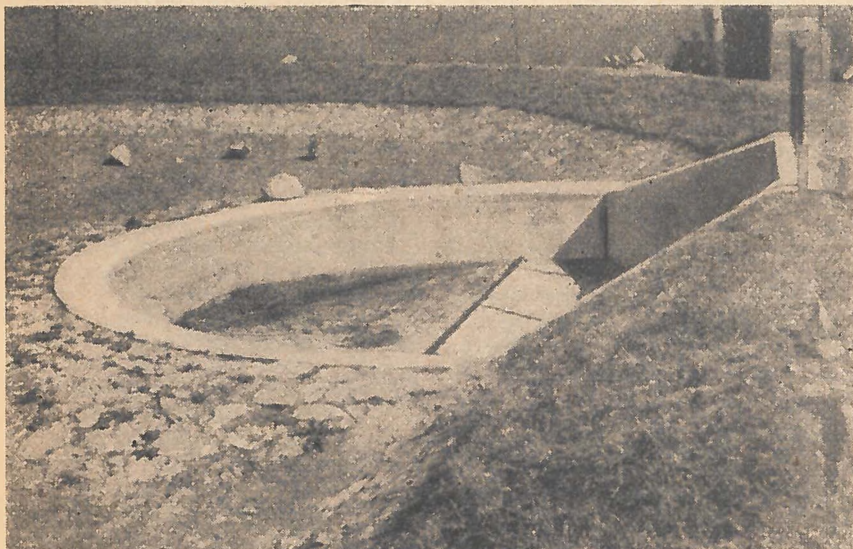
lelvehatnak a halak. Félős a sok ragadozó jelenléte, ezért ponty helyett inkább egyéb fajtákra térnek át.

Érdekes itt a fogási rend: alacsony vízálláskor a horgászást — bizonyos időre — le is tiltják. Minden horgász az engedély lejártá után 8 nap alatt köteles beadni a fogási eredmény-listát. Aki ennek nem tesz eleget, vendég-horgászjegyet máskor nem kap.

Hónapok szerint adják meg a horgász órarendet. A napi fogási mennyiség legfeljebb 6 kg lehet. Csónakról, egyéb úszó járműről, szigetekről, vagy a kikötőknél és a partfalaknál tilos horgászni. Ugyancsak tiltják az élő hallal, vérrel, vagy hangyatojással történő halászt. A horgász köteles az ellenőrző szerv vizsgálatának alávetnie magát. Az előírások megszegése az engedély térítés nélküli elkobzásával jár.

Ezekből is látható, mennyire körültekintő és szigorú náluk a horgászati rend, amelyet mindenkor meg is követelnek.

Dr. Fóris Gyula

Üleptítővel ellátott árapasztó (Pokuvki, Brno mellett. Palát felv.)

vízerőművekre szorítkozik. Eddig már 36 db duzzasztót építettek több mint 600 millió m³ víztárolással, 14 helyen pedig folyamatban van az építkezés. Harminc éves távlati tervük további 230 db völgyzárógátat irányoz elő, vagyis így összesen 280 darab duzzasztójuk lesz, közel 10 milliárd m³ tárolóterrel. (Két helyen síkvidéki víztároló is épül.)

Jelenleg az elektromos energia 7 százalékát adják e tározók, terveik során pedig ez az arány megkétszereződik.

A legnagyobb völgyzárógátjuk Olroknál épült: 69 m magas, 5 m-es biztonsággal.

Közvetlenül az építkezés befejezése után szemlélhettük meg az árvai duzzasztót, amely a Fehér- és Fekete-Árva egyesülése alatti völgy-szorulatban épült. A gát 33 m magas, 29 m mély vizoszloppal (átlag vízmélység 10 m). A gát hossza csupán 150 m, koronaszélessége 6 m, míg az alapszélesség és mélység 60 m. A tárolt víz mennyisége átlag 350 millió m³. A duzzasztás határa 20 kilométer, ebből — a Fekete-Árva szakaszán — 7 km Lengyelország területére esik.

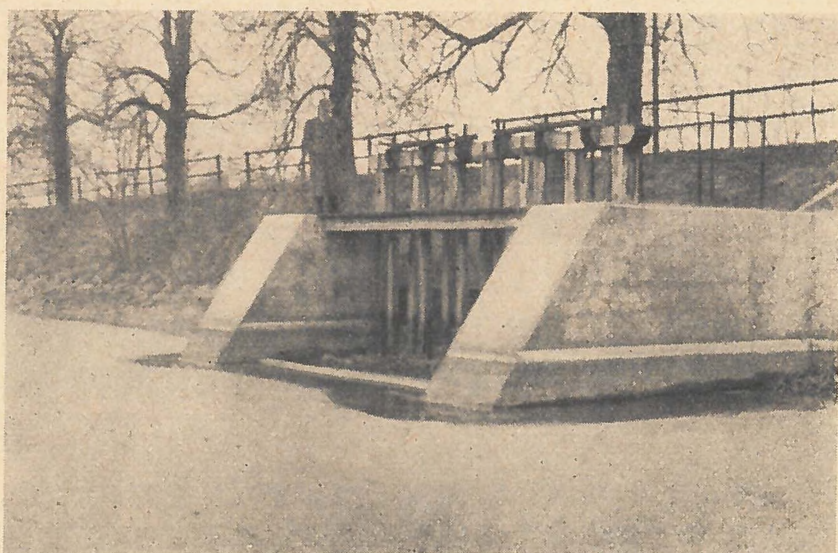
Négy község került itt víz alá, egyiknek a temploma (dombtetőn) kiáll a vízből.

szállítottak a víztárolóba. A nagyobb vízmélységeknél pedig tengeri és tavi pisztránggal, továbbá egynyaras marénával népesítenek.

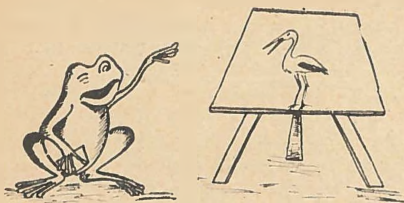
A széleken (kiszögéléseknél) gáttakkal tartják vissza a vizet és apadáskor e rekeszekben zavartalanul

Érdekes szerkesztőségi cikkében foglalkozik a PFC az USA komplex rizstermelésének kérdésével. A statisztikai adatok szerint a kb. egymillió hektárnyi rizsföldről 50.000-en folyik haltenyésztés, főleg ponty és egy nálunk ismeretlen harcsafajtaival. A ciklus a rizs vetésével, majd a telep elárasztásával kezdődik. A beéréskor csökkentik a vízmagasságot és elvégzik az aratást, utána duzzasztanak és behelyezik a halivadékokat. A lehalaszásra a következő év őszén kerül sor, télen át szárazon tartják a talajt, majd tavasszal újra kezdődik a rizs vetésével a kétéves ciklus.

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa Földényi Sándornak, a Halértékesítő Vállalat igazgatójának érdemes és eredményes munkássága elismeréséül a „Szocialista Munkáért” Erdemérem kitüntetést adományozta.

A bosileci 180 hektáros tó lecsapoló zsilipje (Fóris felv.)

Valamit a gólyákról...

Eszi, vagy nem eszi? — Halászaink örökös gondolkérdése a halas vízre szálló vadmadárról. Többé-kevésbé már tisztázott dolgok ezek, hiszen a termelési oldal mind erélyesebb sürgetéseire a legtöbb számottevőnek tartott viziszárnnyason bőséges gyomortartalomvizsgálatokat végeztek az ornithológusok. Sajnos azonban ezek a vizsgálati eredmények azután jórészt csak az íróasztal fiókokig jutottak és a szerény közlési lehetőségek miatt így manapság a dossziék sokszorta többet tudnak a madárvilág haszon-kár mérlegéről, mint amennyit a kérdéseket oly gyakran felvető termelők. Kár, hogy ezek a fiókközlemények csak hosszú, porosodó pihenés után oly ritkán és nehezen látnak napvilágot. Pedig szükség van rájuk kétségtelenül, mert legyen az a gazda bármilyen jó és pontos megfigyelő, tapasztalatai és észlelései azonban csupán egyetlen embernek többé-kevésbé speciálisan helyhez kötött eredményei. Természetes, hogy nem láthatja olyan átfogóan és részletben minden részéről származó vizsgálati anyagok és megfigyelések tömkelegét összefoglaló, tudományos intézetek lehetőségeit felhasználó kutató.

Szabadban élő állat szokásairól, táplálkozásáról, elterjedésének számottevő, vagy lényegtelen mennyiségéről nem könnyű nagy általánosságban is érvényes választ tételesen kimondani. Lehet, hogy egy madár bizonyos körülmények között kizárólag hallal él s ugyanaz az állat más életkörülmények között csak hébe-korba fogja el a halat, mert étrendjén előtérbe nyomulnak a változatos táplálkozási lehetőségek egyéb adottságai. Így van ez sok esetben a szürkegémnél, a csérekénél,

sirályoknál és nem utolsósorban a gólyánál, amelyről nemcsak a tógazdák, hanem a mezőgazdák, kisállattenyésztők, vadászok és erdészek is egytől-egyig pontos és jó megfigyelések alapján állítanak egymással homlokegyenest ellenkező véleményeket.

Az egyik ember kártékony féregnek tartja, mert tanúja volt, hogy a gólya megvakított és elnyelt egy pár napos kisnyulat. Szidja a madarat, mert látta, hogy a kéményét lakó gólyapár egész nyáron át túlnyomórésztben apróhállal etette a fiataljait, vagy alapos vámot szedett az udvaron kapargáló kiscsirkék közül. Ugyanakkor a másik gazda szeretettel emlékezik meg róluk, mert sokszor megfigyelte sáskabő években a gólyák jelentős sáskapusztító tevékenységét és így tovább oldalakon tarthatna a pro és contra felsorolás.

Lássuk hát tógazdai szemmel, hogyan is állunk a gólyával? Kinek higgyünk a sok ellentétes véleménynyilvánító közül? Megtűrjük vajon a házunkra fészkelő gyermekáldás-speditőrt, vagy úzzuk el a halastó környékéről?

Hazai gólyáink táplálkozásbiológiájáról a Madártani Intézet legutolsó évkönyvében (Aquila 1952—55) Sziij József és László írt részletes tanulmányt. Gólyavizsgálataik túlnyomó részét a késő tavaszi és nyári időszakban végezték, amikor a madaraknak legtöbb módjuk nyílt a hal-fogyasztásra és a sekély vizekben tartózkodó ivadékból a vámot bőségesen kivehették. A júniusi középérték-dátummal ellátott táplálék-analízis meglepően kis számmal érint bennünket: halfogyasztása mindössze 1%. Régebbi külföldi állatanulmányok szerint a fehér-gólya táplálkozó területe elsősorban a sekély, pocsogós réti vizek világa. Fő tápláléka a béka, sikló és a legkülönbözőbb vízi, meg szántóföldi rovarok. Főlszedi a vakondot, pocokot, egeret, de változatos étrendjé-

ben a hálnak nagyon kevés a szerepe. Természetesen, hogy mikor miből mennyit fogyaszt, ennek a lehetősége nagyon tág határok között ingadozik. Aszályos években túlnyomórészt a rétek és legelők rovarvilágából él s egyben ez az időszak iránítja őt leginkább a halastavakra is, ahol viszont a gólya a gémeikkel szemben nagyon ügyetlen halásznak bizonyul. A mesterséges mélyvízű tavakon úgyszólván tehetetlen a lépegetve vadászó gázlómadár. Nedvesebb esztendőkből, ha a sekély, réti lapályokban összegyűlik a víz, a gólya békében hagyja a halastó vizet és fő vadászterülete a faluvégi libaúsztató. A gyomorvizsgálatok kis százalékokat kitevő halanyaga is túlnyomórésztben keszeg, kárász, kurta baing, egyszóval csupa vadhal, amelyet vadvízi halászaik zsákmányolhatott.

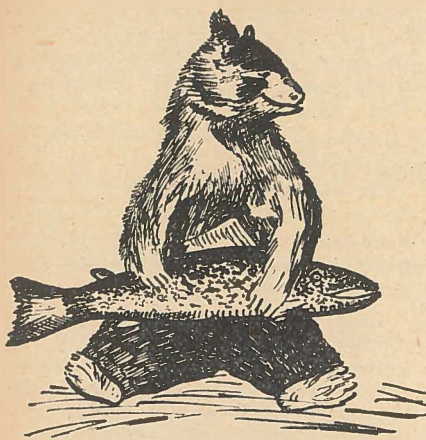
Természetesen itt sem lehet általánosítani. Éppen az emberi településekhez ragaszkodó fehér-gólyák közt látunk olyan minden szabálynak fittyet hányó madarat, amelyik a pillanatnyi helyi adottságoknak megfelelően valamilyen táplálékszerzési területre specializálja magát. Vannak gólyák, amelyek rendszeresen fosztogatják a baromfiudvar pelyhes-állományát, a másik meg pl. az ivadékeivel tavakon képzeli el a számára biztosabb, szebb jövőt. Ennek okát bizonyára az magyarázza, hogy a madár valamilyen okból kifolyólag elvesztette az eredeti természetes táplálkozó területét, vagy vadászóhelye nem biztosította számára a kellő megélhetést. Az emberek ilyenkor háborúzni szoktak. A gólya csupán néhány kiskacsát, vagy pontyivadékokat csíp nyakon. Tessék csak tovább a felelősségre vonás érvényben tartásával levonni a következtetéseket... Hangsúlyozom, hogy az ilyen szélsőségek csupán kivételes alkalommal adódnak a rendkívül változatos táplálékfeleslegekben válogató maradak között és míg a gólya a szántóföldeken meg vadvízi tocsogókban jóllakhat, békén hagyja a kultúrvizeket.

Sokkal inkább haleyőnek mondhatjuk az országban néhány helyen rendszeresen költő feketególyát. Róla még nincsen tiszta táplálkozási képünk, de kétségtelen, hogy étrendjében a hal igen nagy százalékkal szerepel. Táplálékát azonban rendszerint olyan helyen, leginkább ártéri morotvák szélein keresi, ahol haszonhalban kárt nem-igen tehet. Mind a tiszártéri kiszáradóban lévő őszi kubikokban, mind pedig az Állatkertben gyakran nézegettem a halászó feketególyákat. Utóbbi helyen a fehér- és feketególyák kizárólag haltáplálékot kapnak. Mindkét gólyafajta olyan ügyetlenül és ostobán fogja el a számukra beöntött, már amúgy is törődött, féldöglött halat, hogy aki ezt látja, az nem félti többé tőlük a nyílt vizek fűgén, egészségesen cikázó növekedéspontyait.

Sterbetz István

Meleg nyári napokon a halastavakban meghagyott nád- és gyékénygruppok oltalmat, árnyékot és táplálékot nyújtottak a halaknak (Jászfalusi tév.)

A lazacról, a pisztrángfélék családjának legnemesebb tagjáról nálunk többnyire csak annyi ismeretes, hogy ízletes húsa sárgásan rózsaszínű és általában külföldről ideszármazott. bádogdobozkákban fordul elő. A honi csemegeboltok porcelánravatalain szerepel ugyan néha kissé gyanúsan rúzsavörös, mérsékeltén fáradt traktorolaj ízére emlékeztető lazacszelet. Ez azonban egészen pontosan ugyanannyira lazac, mint amennyire bor az italboltok fukszintől és időszerű önkritikai szégyenkezéstől piruló, a legkorszerűbb technológiával silózott kukorica zamatát idéző, szintetikus bicskanyitogatója. Melytől Noé apánk, az Őszövétségi Szőlőgazdaság híresneves főagronómusa — ha élne — minden bizsonnyal sürgősen menekülne bárkájára. És elkecserepedésében messzi kerülne el minden kínálkozó Araratot...

A lazac tengeri hal, mely azonban édesvízben születik és többnyire ott is pusztul el. A létének két fontos határállomása között eltöltött időt a tenger sós vizében éli, mint annak talán legszebb nemes ragadozója. A belvízi halászatban mégis fontos a szerepe, hiszen édes vizekben fojgák azt a sokezer tonnányi értékes halhúst, mely csak részben csemege, főleg népelelmezési cikk. A lazacot ugyanis akkor fojgák óriási tömegekben, amikor roppant rajokban váltva be a folyók torkolatába nyomul felfelé az ívársra alkalmas hideg, magasabb szinttájú vizekbe, hogy ott a természet parancsszavának engedelmességgel gondoskodják megfelelő számú ivadékokról.

A nemes ragadozó főleg az északibb fekvésű folyótorkolatokat keresi fel, ott verődik tömegekbe és indul meg vándorútján egyre feljebb a folyók magasabb régiói felé. Zöme a zord skandináv fjordokat keresi fel, a fagyos kanadai, kamcsatkai, alaszka-i folyókat, mintha csak tudná, hogy az északibb folyások átlagos hőfoka alacsonyabb és így már az alacsonyabb szinttájakon is megéli az ívársra alkalmas hűvös vizeket és nem kell sokszáz kilométert vándorolnia a folyók vadul sodró árja ellen. Hetekig tart a vonulás, a milliós lazactömeg megszakítás nélküli szalagban evez

HALAK —

— amelyekről eddig keveset hallottunk...

felfelé, a folyókban a szó szoros értelmében több hal, mint a víz. Élelmezési gondja a lazacnak ilyenkor nincsen. A roppant halmaztömeg eleget táplálékot amúgy sem talál, a természet tehát bölcsen gondoskodott róla: amint eléri az édesvizet, egy szerre megszűnik az éhségérzete. Ívás után legteljebb az a néhány lazacgyászvívő indul zsákmányszerző útra a tengerben, mely hírmondónak maradt meg. Mert a lazac az állatvilágban ugyanaz, mint az Azrák törzse az arab legendákban. Szeret és — meghal. (Bár megházasodni — az is jó!)

A lazaccsalád leértékesebb tagja az atlanti, a király-lazac, ennek súlya a 40 kilót is eléri. Akárcsak fajrokonainak: zömök, izmos, mondhatni szobrász vésőjére kínálkozó erőt sugárzó

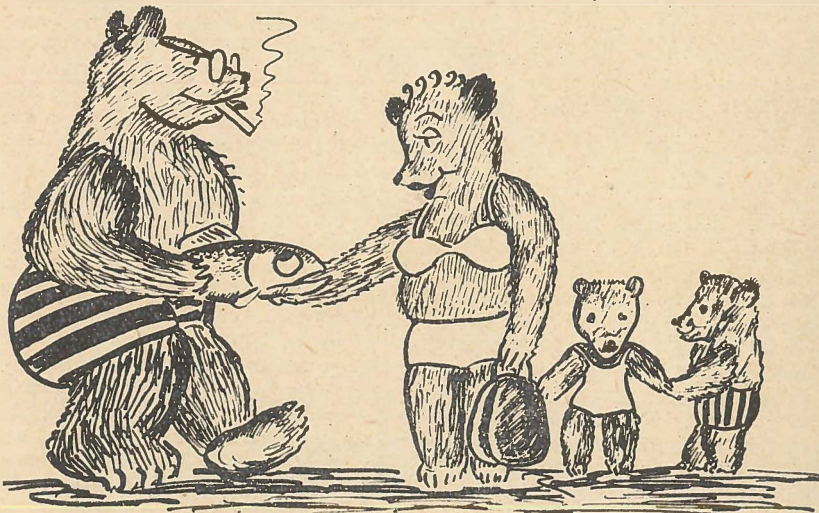

a teste, dúsan meghintve élénken színes pettyekkel. Bőre alatt zsírréteget rejt, hiszen a torkolatokba való beváltás előtt csuri-falta magát a tenger mindig gazdagon terített asztalán. Dús aratás kínálkozik ilyenkor mindenkinek, négy lábúnak, szárnyasnak és két lábúnak egyaránt, a végelethetetlen hal-futószalag egyre ontja a jóízű falatot. Az alaszka-i, kamcsatkai folyók partján már hetekkel a vonulás előtt ott tartanak röpgyűlést a hatalmas barnamedvék száza, várva az áldást. A vonulás kezdetével forr a víz a rengeteg haltól,

a dörmögők rajvonalaiban szállják meg a partokat és kanyarítják, pofozzák, lapátolják ki éltető eleméből a minden különösebb fáradság nélkül beszerezhető csemegét. Okos munkamódszerrel dolgoznak a jó macskák. Együtt maradnak a családok, a vén hím, úgyis mint családfenntartó vállalja a halászat technikai részét, mögötte nagyürelmesen kibicel két-három vidáman pofozkodó, aranyos bocscskájával a bundás feleség, várva a boldog pillanatot, amikor ura a fején át kezdi hátrahajigálni a zsákmányt. A medve kitűnő és önzetlen családapá, megfigyelték, hogy csak akkor veszi ki részét a lakomából, miután már jóllakott a familia. Iqaz, hogy jaj is volna neki, ha az ellenkezőjét cselekedné. A partok sikamlósak és ha a halra éhes életpárja sürgetően odakoccintana egyet-kettőt ahol a háta végződik, hát talán bele is szánkáznék a nedves elembe.

A vonulás során bőjtőlő lazactömeg minél magasabbra küzd fel magát a folyókban, annál többet fogyaszt el zsírájából. Mire a felsőbb folyásokban vadul vágató áramláson átverekedve magát eléri az ívóhelyeket, bizony már nemcsak a szerelmi láztól foqy csont-bőr koldussá, a nőstények belsejében azonban ott rejtőzik a jövő ígérete, a közel borsónyi, élénkpiros ikra tömege, melyből az új lazacmilliók születnek meg.

Az ívás után kevés marad meg a lazacokból. Testükön útlatos fekélyek képződnek, nagyrészü megvakul és mint magatehetetlen élő holttestet sodorja őket lefelé az ár. Nagy tömegük partravetődik, messziről bűzlik a környék és csak kis töredékük jut vissza a tengerbe haldokolva, eleve nem félig megróhadva. De ha egyetlen lazac sem éri el a tengert, az sem okoz kiesést a természet háztartásában. Csakhamar kikelnek a lazacálcák milliái, milliárdjai és sodródnak lefelé a tengerbe. (1.)

Elgondolásaim - a Balaton pontyosításával kapcsolatban

Aki a Balaton halgazdasági problémájában szaktanácsadó akar lenni, annak hosszú éveken át kell gyűjteni az adatokat, tanulmányozni a jelenségeket és összefüggéseket. Mérlegelni kell tanácsait a gazdaságosság szempontjából is, nem szabad rügeszmék, felvetett ötletek után futnia, stb., egyszóval jó szakértőnek kell lennie. Egyik fontos kellék a múlt eseményeinek megismerése és azokból a helyes következtetés levonása. Van egy vastag dossziém tele feljegyzésekkel, címe: A Balaton pontyosítása. Merítsünk belőle valamit.

Az első ilyen múltba gyökerező tapasztalat: főleg pénzügyi kihatásában igen óvatosan kell a pontyosításhoz nyúlni, mert egy RT már megégette itt a körmeit.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy a pontyosítás nem főkérdés, és azt el lehet hanyagolni.

A pontyosítás 1900 óta folyt. Az első szakaszban 1909-ig 1200 000 db egygyaras és 8000 kéngyaras helyeztek ki. A pontyfogás átlaga 1914-ig (míg ez a pontyosítás kihatott) 93 q évente.

1915—23. között kéngyarasokat helyeztek ki 79 000 db-ot (384 q).

1925—26-ban volt egy ezévihez hasonló nagyméretű apróponty kihelyezés 1300 000 db (477 q) jutott a Balatonba.

1928—43 között megállapodott a pontyosítási láz és ez idő alatt összesen 76 000 db egygyaras és 38 600 db kéngyaras jutott a Balatonba (1590 q).

1900—1943 között a Balatonba behelyeztek 3,1 millió egygyaras és 461 000 kéngyaras pontyot (3168 q). Ezzel szemben kifogtak a halászok 12 067 q pontyot, a behelyezett mennyiségnek kereken a négyszerezését.

Ha feltételezzük, hogy ez idő alatt természetes szaporodás, és egyáltalán természetes pontyállomány nem volt a Balatonban, akkor volt értelme a népesítésnek.

Ennyit globálisan a népesítésről és a pontyosításról.

A statisztika tanulmányozása azonban csak eszköz, hogy véleményeket érleljen és a meggyőződéshez szolgáltasson biztos alapot.

Ezeket folytatom tovább. A Balaton pontyosítását sohasem fél-vad vagy a „Balaton számára különlegesen kinemesített” pontyokkal hajtották végre, hanem igenis legtöbbször minőségi anyaggal. Kérdés az, ha már a tőkések kinemesítették volna a „Balaton pontyát”, nagyobb, vagy kisebb lett volna a visszafogás. Erre választ senki sem tud adni.

Tény az, hogy a nemes pontyokkal már volt eredmény. Meggondolandó a járt út elhagyása a járhatlanságért. Mert a vad- és nyurgaponty ravasz ám! A balaton halászok egész éven át alig fognak ebből a fajtából, iváskor viszont — Vidák és Juhász kartársak a tanúim — rengeteg vad- és nyurgapontyot fogtunk. Sok halász azt állítja, hogy ezek szinte csak ivásra jönnek ki a nádból, — ha ez így van, akkor oda neked Balaton számára kinemesített ponty. Mert mi is lesz az a kinemesítés: fognak a halászok a Balatonból vagy más helyről iváskor vadpontyot és valamelyik tógazdaságból nemes pontyot, össze-

Iszapgyűjtés Gödöllőn a természetes haltáplálék vizsgálatához (Kaszás felv.)

teszik őket és megvárják, hogy „nemesítenek ki” maguk ivadékot. Ezt behelyezik a Balatonba. Ha véletlenül az utódok a papára ütnek és a nádasba bújnak, akkor sikertelen a „nagy nemesítő munka”. De ha a márára ütnek, akkor is baj van, mert veszteség ér a növekedés dolgában. Az egészséges nemes ponty már bebizonyította, hogy igen jól uő a Balatonban, bebizonyította azt is, hogy jobban és könnyebben fogható, mint a vad testvére. Ez utóbbi különösen olyan fontos tulajdonság, amit semmi körülmények között sem hagyhatunk ki számításainkból. Olyan pontyfajta kinemesítése, mely szívós, kitartó, a vad természetes viszonyokat jól tűri, kiválóan növekszik, a nádba be sem megy, a horgászcsali láttára undorodva köp, és két kilós korában a halászok hálójába veti magát, reménytelen feladat. A Balatonba kiválóan növekvő pikkelyes nemesponty való, ennek a kinemesítése pedig már megtörtént.

Kíváncsi érdeklődéssel várjuk Ribánszky kartárs kísérletének eredményét, aki 1956 júniusában 2,4 millió darab 1 dekás makkegészséges ohatí ponty ivadékot eresztett a tóba. Szállítás közben csak 1,5 q pusztult el a balatoniak műhibája (!) következtében.

Ha három év múlva ez a kihelyezés a halász és horgász fogásokon kezd megérzódni, igazolva látom a kis pontyok népesítésének sikerébe vetett hitemet.

Csak két évig várjunk még türelemmel és a behelyezésre tervbe vett kéngyarasokért vásároljunk angolna lárvát. Hadd lehessen legalább egy kísérletet értékelni. A mesterséges pontyszaporítással kapcsolatban pedig a következő az álláspontom. A Balatonból igen nehéz pontyot fogni, ezt a gyermek is tudja. Viszont ha az ívik, székérszámra fogta a környező lakosság. A Balatonba lera-kott pontyokra, mint ahogyan azt részletes tanulmánnyal bebizonyítottam, legnagyobb részben elpusztul. Ívási védelemmel tehát nem érünk el sokat. Viszont, ha a könnyen fogható ívó pontyot megfogjuk, ikráját elvesszük, védetlen kikeltetjük és aztán engedjük vissza a szegénynádasba, eredményesebb lehet a beavatkozásunk, mintha semmit sem csinálunk. Sőt hasznunk is van. Az ívóhelyeket az orzásk megakadályozásáért úgyis kell őriztetni. A halászok tehát adva vannak. A kihelyezési költség tehát s a keltetés, szállítás stb. pedig megterül a kifogott és értékesített pontyok árából. Amellett, hogy meg vagyok győződve az eljárás reális (nem csodás!) sikeréről, azért is javasoltam ezt, mert:

1. Elérjük az ívóhelyek őrzésének a célját,

2. megmentjük azt az ikrát és halat, mely vagy tönkremenne, vagy az orvhalászok zsákmányává válnék,

3. pontyhúst is termelhetünk ki,

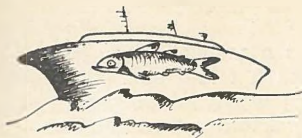
4. az eljárás különös költséget nem igényel, még hasznot is hoz. Javaslatomat és eljárásomat a Balaton halászatának akkori vezetői megértették és anyagi erőkhöz mérten támogatták.

A Balaton jelenlegi vezetője és szaktanácsadója viszont ezt nem érti meg, ezért áll 2 év óta kihasználatlanul a két halkeltető telep.

Lehet, hogy csak az az eljárás jó a Balaton pontyosításánál, mely millió forintokba kerül. En eljárásomat 1953 előtt — a szerény lehetőségekhez alkalmazkodva — dolgoztam ki. Remélem, ezt nem hányják szememre

Hangsúlyozom tehát: „óvatosan a nép pénzével”. Kevesebb kapkodás, ötletelházas és rögeszme, több elmélyülés, a tények reális kiértékelése és mérlegelése, továbbá alapos szaktudás; elsősorban ez kell a Balaton pontyosításának irányításához.

Dr. Woynárovich Elek

„A DEUTSCHLAND HALÁSZHAJÓS BRIGÁD“

— Halászat a Keleti-tengeren —

Az őstelepes rügeni halászok körében az „Állami Halászat“ nem volt túlságosan népszerű. A vállalatnak nem sok sikert jósoltak, mégis már négy éve virágzik. Az állami flotta 200 hajója fut ma már ki a sassnitzeri halászkikötőből.

Az inámi tógazdaság elmésen oldotta meg a halaskosarak felemelését magas töltésekre. (Jászfalusi felv.)

Wolfgang Rudolph „A Deutschland halászhajós brigád“ c. könyvét, amely a „Neues Leben“ könyvkiadó kiadásában jelent meg, azoknak a halásznak szenteli, akik szoros egységgé kovácsolódtak, tanulnak és mindig csak tanulnak, s az idővel és széllel éppen úgy dacolnak, mint az állami halászat fejlődése során felbukkanó nehézségekkel. „A német halásznak“ — olvashatjuk a könyv első oldalán.

Wolfgang Rudolph fiatal író és a „Deutschland halászhajós brigád“ c. könyve első nagyobb műve. De a rügeni tengerpart emberei, a fénylő meredek partok és világoszöld bükkerdők, valamint a végtelen tenger iránti szeretete már kora ifjúságától kísérője. Mint újságíró ezekről ír, valamint arról a nagyarányú építkezésről, amelyet a rügeni partokon látni az utóbbi időben. Éppen ezért egészen természetes az, hogy első könyvét barátainak, a halásznak írta.

Halászhajói egybeforrtak a vidékkel — még a könyvében is. A könyvből nem „a dolgokat fon-

toskodva taglaló“ szerző hideg lehelete árad, hanem melegség és az alakok emberi közelsége. Sőt még ott sem áraszt vezércikkeket, ahol „politikáról van szó“ — mint ahogy a halászok szokták mondogatni. A szerző saját erőteljes nyelvét szövegeztette meg.

A háborgó tenger halászhajói szilárd lábbal állnak a fedélzeten, máskülönben lesodorná őket a vihar. Az az új is, amely az állami halászzal vonult be a szigetre, tengeri viharhoz hasonlít. Mint ahogyan a part emberei sohasem zárkóznak el a természetes élet-törvények elől, felismerik azt is, hogy a fogási hely titokban tartásának és a magányos halászásnak régi szabálya csupán egyeseknek hozott hasznot, de a közös munka az egész közösség előnyét szolgálja.

Ezt belátja Bruno Steinbrink is — de sokkal később, mint fia, Willy, a halászhajó fiatal vezetője, a regény hőse.

Willy Steinbrink kifut hajójával a tengerre, hálót von, osztályozza a halakat és sok „újat“ tanul. Üzemvezetőjének teljes alaposítással megmondja mi a helytelen még az állami halászatban. És a szerző még szerelmet is engedélyez neki.

Vannak olyan könyvek, amelyekben a szerelmespárok tavaszi erdőn áthaladva a termelés emeléséről beszélgetnek. De Wolfgang Rudolph Willyje és Lotteje nem erről beszél. De a szerelemről sem. Az egész légkör, a pompás rügeni bükkerdők, a tenger a part, az a gondolatok, amelyekkel Willy emlékezik meg eddigi tartalom nélküli életéről, valamint fontolgatásai, milyen becézó neveket adjon a kislánynak — valamennyi bensőséget és mélységet tükröz. Mindkettő hazájának gyermeke, aki nem beszél sokat. De az a mód, ahogyan a szerző a fiatalember cselekedeteit irányítja, az író tudását tükrözi.

Az egész könyv finom megfigyelőképeségről tesz tanúságot, sok fáradsággal alkották és megtalálni benne Wolfgang Rudolph hazája és honfitársai iránt érzett mélyes szeretet. Ez sugárzik a könyvből. Az új tengerészregény bemutatja hogyan lett a szigeten is az Én-ből Mi. Wolfgang Rudolph egyszerűen és élethűen ír. Nyelve nem hangzik erőszakosan. Az Irodalmi és Kiadói Hivatal azért tüntette ki könyvét első díjjal, mert az NDK új életéről beszél. Ez a mű egyike a kevés könyvnek, amely embereket formál, és konfliktusait igazán és helyesen ismeri fel.

Hanna Orth

Hosszadalmas munka a fenékhorgos felcsalás, de sokszor eredményes (Tóth felv.)

Egy öreg halászmester – – naplójából

Sokan mondják, hogy a telettelőre csak télen van szükség. Ez igaz, de gondolni azokat egész éven át kell, mert a halak jó vagy rossz telelése a telettelők minőségétől nagymértékben függ.

A telettelőket már úgy építik, hogy a víz befolyásától a lecsapoló zsilipig 50–60 cm esés legyen és a fenék egyenletes legyen, hogy a teletlőt mindig könnyen lehaláshassuk, még akkor is, ha jég alól kell halászni. Tavasszal, mielőtt a teletlő kiürül, azonnal hozzuk rendbe, hogy nyáron át a gypepedésnek ne legyen akadálya, a fő gyökere megkössön. Különösen arra kell ügyelnünk, hogy a disznók bele ne szabaduljanak és fel ne túrják, ló vagy marha ne járhasson benne. A fűvet sűrűn kell kaszálni, hogy ne maradjon benne torzs. Ha marad, a hal könnyen kisebesedik az úszói alatt. Vastag, füves, mohás teletlőben sokkal gyorsabban tetvesedik meg a hal.

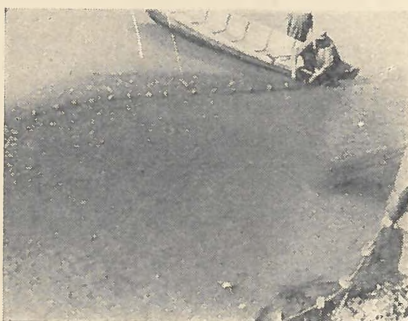
Ha a gödrös teletlő-fenekeket csak ősszel tömük be és egyengetik el, feltöltéskor a frissen hányt föld fölázik, a halak kifötrik a fenék éppen olyan gödrös lesz, mint volt.

Ha már hal is van a teletlőben, az ellenőrzés különösen felelősségteljes munka. A tápláló víz mindig egyformán folyik! Ne forduljon elő az, hogy egyszer kevesebb a víz a szokattnál, máskor pedig két-háromszor annyi víz folyik be. Az ilyesmi nyugtalanítja a halat, a nyugtalan hal mozog, ez pedig komoly súlyvesztést jelent. A zsilipek beállításakor erre gondolni kell.

A telettelőket minden reggel körül kell járni és először a víztáplálást kell szemügyre venni, nincs-e valami zavar. Azután megfigyelni minden nyomot, hogy mi járt az éjszaka folyamán a teletlőknél. Ezt a munkát korán reggel kell elvégeznünk, amíg harmat vagy dér van, hogy minden nyomot felvehessünk. Ha ember volt az éjszakai látogató, legkönnyebb megismerni. Van persze más ellenség is: házi macska, kutya, róka, vidra. Ezeknek a nyomát is könnyen megtaláljuk,

különösen a vidrát, mert az ott hagyja a névjegyet, képes még a zsilipre is rápiszkítani, de ha pocoktúrást talál a töltésen, azt is megtiszteli. Ha ezeket idejekorán nem vesszük észre,

A PROG. F. C. 3-as számában Westman és Hunter közli a nátrium-szulfitos mérgezéssel eszközölt hal-szelektálás eredményeit. Az olcsó és korlátlan mennyiségben beszerezhető vegyi anyag, mely azonos a fényképszerek által szelvében használt fotoszulfittal: a drága rothenone nevű anyag pótlására használták igen jó eredménnyel. A vegyszeres szelektálásnak az a menete, hogy a vizet megfelelő adagnyi szulfittal látják el, a mérge hatására oxigénhiány keletkezik, a halak felúsznak a vízszintre, hogy a légkörből szerezzék be a légzéshez szükséges oxigént. A felszínre gyűlt halak, melyek mozgásukban is erősen gátoltak: könnyen összeszedhetők és szelektálhatók, a „pipálás” és a fulladás között aránylag hosszú idő folyik le, a szelektálás, illetve a halak kifogása azok pusztulásának veszélye nélkül végezhető el. Az ismét megfelelő oxigéntartalmú vízbe áthelyezett halak igen gyorsan térnek magukhoz és nem szenvednek károsodást. A szulfittal kezelt víz igen hamar nyeri vissza oxigéntartalmát, úgyhogy a szelektálás után nagyobb késedelem nélkül lehet elvégezni az újratelepítést.

Nagyvízről 530 a ivadékokat használtak le a Fényes-tóból. (Antalfy felv.)

tavasszal arra eszmélünk, hogy hatalmas hiány van a teletlőkben.

Meg kell azt is vizsgálnunk, nem folyik-e valahol a töltés, mert azt könnyen átfúrhatja a vakond, a pocok, a pézsmapocok, vagy a patkány.

Télen, ha a teletlők befaagnak, lehetőleg másutt ne lékeljünk, csak a befolyásná! és a kifolyó zsilipnél lehet egy-egy fél négyzetméteres ablak. Ha jég van a teletlőn és hó esett rá, a teletlő hosszában közepén söpörjünk kb. 1 méter széles utat, hogy a halak világosságot kapjanak.

Vámosi István
ny. főhalászmester

A MEGYEI HALÁSZATI FELÜGYELŐK legutóbbi konferenciáján döntés történt a htsz-ek vizeire készült, az állomány utánpótlását stb. szabályozó „Részletes előírások” átdolgozásáról. A megyei felügyelők a Haltenyésztési Kutató Intézet közreműködésével az ősz folyamán készítik el a módosításokat. Az új előírások figyelembe veszik az eddigi tapasztalatokat és a népesítésre vonatkozólag kialakult újabb tudományos szempontokat. Természetes vizeink, tavaink, holtágaink halállományának nagyszabású fejlesztése a cél, ami egyaránt érdekében áll népgazdaságunknak és a halászati termelőszövetkezeteknek, éppen ezért fontos, hogy a megyei felügyelők ebben a kérdésben tartsák fenn a kapcsolatot a htsz-ekkel s felsőbb szerveinknél tudatosítsák a kérdés fontosságát.

HALÁSZAT

Felelős szerkesztő: Ribánszky Miklós

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V., Beloiannisz utca 8. IV. em.

Telefon: 111-253

Előfizetéseket felvesz a Posta Központi

Hírlapiroda, Budapest, V., József nádor

tér 1. Telefon: 180-850, csekkszámlasszám:

61268

Felelős kiadó:

A Mezőgazdasági Könyv- és Folyóirat-

kiadó Vállalat igazgatója

Az előfizetés díja: Egy évre 24.— Ft.

Egyes szám ára: 2.— Ft.

Megjelenik havonta

Példányszám: 1600

37479-689/2 — Révai-nyomda, Budapest, V.
Vadász utca 16. (Felelős vezető: Nvárv D.)

A HALÉRTÉKESÍTŐ VÁLLALAT

(Budapesti V. Néphadsereg u. 10. Telefon: 111-687 és 115-893, távirati cím: Halértékesítő Budapest) az ország egyedüli halmagykereskedelmi vállalata, a haltenyésztéssel és halászattal foglalkozó állami vállalatok, gazdaságok és intézmények haltermésének kizárólagos értékesítője. Termelőszövetkezetek haltermését is részben vagy egészben megvásárolja. — Budapesti nagyker. telepek: IX. Csarnok tér 5. (tel.: 180-207) és IX., Gönczy Pál u. 4. (telefon: 188-721) Élőhalszállító vagonpark: Budapest-Kelenföld p. u. (telefon: 268-616). Fiókházak: Baja, Debrecen, Gyöngyös, Győr, Kaposvár, Kecskemét, Miskolc, Pécs, Salgótarján, Szeged, Székesfehérvár, Tatabánya, Veszprém, Balatoni kirendeltség: Siófok.